Religinis paveldas ir ugniagesių tradicijos Lietuvoje ir Lenkijoje.
Istorinė ir kultūrinė studija apie šv. Florijono kultą
ir „Corpi Santi“ tradiciją Buivydžiuose.
Konferencijos medžiaga paremta monografija.

Dziedzictwo religijne i tradycje pożarnicze na Litwie i w Polsce.
Studium historyczno-kulturowe wokół kultu św. Floriana
i tradycji Corpi Santi w Bujwidzach.
Monografia pokonferencyjna.

Religious Heritage and Firefighting Traditions in Lithuania and Poland.
A Historical and Cultural Study of the Cult of Saint Florian
and the Corpi Santi Tradition in Buivydžiai.
A Monograph Based on Conference Proceedings.

Buivydžiai, 2025 m. rugsėjo 9 d. | Bujwidze, 9 września 2025 roku | Buivydžiai, 9 September 2025

Turinys | Spis treści | Table of Contents

Pratarmė | Słowo wstępne | Foreword 7

- **Buivydžių bendruomenės pirmininkė Danuta Korkus** 7
  Prezes Wspólnoty Bujwidzkiej Danuta Korkus
  Chairwoman of the Buivydžiai Community Danuta Korkus
- **Kunigas Tadeušas Matulianec, Buivydžių Šv. Jurgio ir Balingrado Dievo Apvaizdos parapijų klebonas** 15
  Ksiądz Tadeusz Matulaniec, proboszcz parafii św. Jerzego w Bujwidzach oraz Opatrzności Bożej w Balingródku
  Father Tadeusz Matulaniec, Pastor of St. George Parish in Buivydžiai and Divine Providence Parish in Balingrad
- **Kun Teol. Dr. Eduardas Kirstukas** 19
  Kun Teol. Dr. Eduardas Kirstukas
  Rev. Dr. Eduardas Kirstukas
- **Tarptautinės mokslinės konferencijos programa** 27
  Program Międzynarodowej Konferencji Naukowej
  Programme of the International Academic Conference

Konferencijos pranešimai | Prelekcje konferencyjne | Conference presentations 35

- **Architekto Lauryno Gucevičiaus kūryba ir senieji Buivydžių miestelio pastatai** 37
  Twórczość architekta Wawrzyńca Gucewicza i dawne budynki miasteczka Bujwidze
  The work of architect Laurynas Gucevičius and the historic buildings of the town of Buivydžiai
- **Šventųjų relikvijų garbinimo istorija. Corpisanti tradicija ir šv. Florijono figūra Buivydžių bažnyčioje** 43
  Historia kultu relikwii świętych. Tradycja corpisanti i figura św. Floriana w kościele w Buivydžiai
  The history of the veneration of sacred relics. The corpisanti tradition and the figure of St Florian in the church at Buivydžiai
- **Savanoriškų ugniagesių komandų istorija Lenkijoje. OSP padalinių įtaka tradicijų išsaugojimui** 55
  Historia ochotniczych straży pożarnych w Polsce. Wpływ jednostek OSP na zachowanie tradycji
  The history of voluntary fire brigades in Poland. The influence of VFB units on the preservation of tradition.
- **Ugniagesybos istorija Lietuvoje** 71
  Historia pożarnictwa na Litwie
  The history of firefighting in Lithuania

- **Šv. Florijono globoje: Lietuvos ugniagesybos istorija** 81
  Pod opieką św. Floriana: historia litewskiego pożarnictwa
  Under the Patronage of St Florian: A Brief History of Lithuanian Firefighting

Sveikinimai | Gratulacje | Congratulations 89

- **Vilniaus rajono savivaldybės meras Robert Duchnevič** 91
  Mer Samorządu Rejonu Wileńskiego Robert Duchniewicz
  Mayor of the Vilnius District Municipality Robert Duchnevič
- **J.E. Lietuvos Respublikos ambasadorė prie Šventojo Sosto ir Maltos ordino dr. Sigita Maslauskaitė-Mažylienė** 95
  J.E. Ambasador Republiki Litewskiej przy Stolicy Apostolskiej i Zakonie Maltańskim dr Sigita Maslauskaitė-Mažylienė
  H.E. Ambassador of the Republic of Lithuania to the Holy See and the Order of Malta, Dr Sigita Maslauskaitė-Mažylienė
- **Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras Vladislav Kondratovič** 99
  Minister Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej Władysław Kondratowicz
  Minister of the Interior of the Republic of Lithuania Vladislav Kondratovič
- **Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo Departamento direktorius vidaus tarnybos generolas Renatas Požėla** 103
  Dyrektor Departamentu Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa, generał służby wewnętrznej Renatas Požėla
  Renatas Požėla, Director of the Fire and Rescue Department, General of the Internal Service
- **Valdas Krulikauskas Vyresnysis patarėjas, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (Pasirengimo pareigūnas)** 107
  Valdas Krulikauskas Starszy Doradca, Ministerstwo Kultury Republiki Litewskiej (Oficer ds. Gotowości)
  Valdas Krulikauskas Senior Adviser, Ministry of Culture of the Republic of Lithuania (Readiness Officer)

Straipsniai spaudoje | Artykuły prasowe | Press articles 113

- **Buivydžius keičianti konferencija** 115
  Konferencja zmieniająca Bujwidze
  A conference that is changing Buivydžiai
- **Edita Mildažytė apie Buivydžius: „Čia gimsta tikrasis patriotizmas"** 121
  Edita Mildažytė o Bujwidzach: „Tu rodzi się prawdziwy patriotyzm"
  Edita Mildažytė on Buivydžiai: "This is where true patriotism is born"
- **Iš 50 tūkstančių išliko tik 100, iš jų du yra Lietuvoje, vienas – Buivydžiuose. Kas yra corpisanti?** 131
  Z 50 tysięcy przetrwało zaledwie 100 — dwa z nich znajdują się na Litwie, jedno w Bujwidzach. Czym są corpisanti?
  Of 50,000, only 100 survive — two of them in Lithuania, one in Buivydžiai. What are corpisanti?

Buivydžių bendruomenės pirmininkė **Danuta Korkus**

Prezes Wspólnoty Bujwidzkiej **Danuta Korkus**

Chairwoman of the Buivydžiai Community **Danuta Korkus**

LT •

„Pirmiausia mes formuojame savo pastatus, o paskui jie formuoja mus.“

Winstonas Churchillis

Gerbiami skaitytojai,

Jūsų dėmesiui pateikiame mokslinių straipsnių rinkinį, parengtą remiantis pranešimais, skaitytais tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Buivydžiai — Šventasis Florijonas, Corpi Santi ir ugniagesybos raida: reikšmė Lietuvos ir Europos istoriniame bei kultūriniame kontekste“, vykusioje 2025 m. rugsėjo 9 d. Buivydžiuose.

Konferencija buvo skirta unikalaus XVIII amžiaus kultūros paminklo — šv. Florijono Corpi Santi, nuo 1794 metų saugomo šv. Florijono koplyčioje — išsaugojimui. Skulptūros ir pačios koplyčios architektūrinių bei meninių bruožų analizė atskleidžia jų ypatin-

gą reikšmę vietos, šalies ir Europos sakralinio paveldo tradicijoje. Šie objektai taip pat lieka svarbiu regiono dvasinio ir kultūrinio paveldo bei Šviečiamojo amžiaus meninių įtakų liudijimu.

Mokslininkų duomenimis, Buivydžių sakralinis ansamblis, miestelio planas ir dvaras galėjo būti suprojektuoti dvaro savininko, didiko Mykolo Radziszewskio užsakymu jo draugo — žymaus architekto Lauryno Gucevičiaus. Dokumentacija apie šiuos sumanymus neišliko ir greičiausiai dingo per karus ir nacionalinius sukilimus.

Gucevičius buvo stipriai paveiktas antikos ir Šviečiamojo amžiaus idėjų. Jo projektuose architektūra turėjo išreikšti tvarką, harmoniją, didingumą ir respublikines vertybes, o įkvėpimą jis sėmėsi tiesiai iš senovės Romos.

Iki šios dienos Buivydžiuose yra išlikęs originalus miestelio urbanistinis planas. Dvaras ir dvarininko pastatai buvo sunaikinti Abiejų Tautų Respublikos padalijimų laikotarpiu. Tačiau išliko sakralinis triptikas, sudarantis istorinį miestelio centrą: šv. Jurgio bažnyčia, šv. Florijono koplyčia ir varpinė. Šie objektai iki šiol nustato Buivydžių erdvinę ir simbolinę tvarką, išlikdami svarbiu vietos tapatybės elementu.

Skulptūros ir pačios koplyčios architektūrinių bei meninių bruožų analizė atskleidžia jų ypatingą reikšmę vietos, šalies ir Europos sakralinio paveldo tradicijoje.

Tačiau istorija nepagailėjo ir šių paminklų. 1982 m. sudegė medinė šv. Jurgio bažnyčia. Parapijiečių ryžto dėka šventovė buvo atstatyta per ketverius metus ant originalių pamatų — šį kartą kaip mūrinė statyba. Šiuo metu skubių konservacinių darbų reikalauja bažnyčios stogas, šv. Florijono koplyčia ir istorinė varpinė.

Reaguodama į šiuos poreikius, Buivydžių bendruomenė inicijavo lėšų rinkimo akciją šiam unikaliam architektūriniam ansambliui gelbėti. Informaciją apie banko sąskaitas, į kurias galima pervesti aukas, rasite publikacijos pabaigoje. Kiekviena finansinė parama bus vertingu indėliu į Buivydžių kultūros paveldo apsaugą.

Tarptautinė mokslinė konferencija „Buivydžiai — Šventasis Florijonas, Corpi Santi ir ugniagesybos raida: reikšmė Lietuvos ir Europos istoriniame bei kultūriniame kontekste“ sulaukė plataus Lietuvos žiniasklaidos atgarsio. Renginio viešinime dalyvavo TVP Vilnius, „Kurier Wileński“, portalas „Delfi“, „LRT“ ir radijas „Znad Wilii“.

Prieš konferenciją vyko kultūrinių renginių ciklas, „Piknikas su ugniagesiais“ ir tapybos pleneras. Lydinčių renginių fotoreportažai pateikti publikacijos pabaigoje.

Tokio plataus masto projekto įgyvendinimas nebūtų buvęs įmanomas be rėmėjų, partnerių ir Buivydžių bendruomenės bičiulių paramos. Dėkingumo žodžius už finansinę ir organizacinę pagalbą skieriame Vilniaus rajono savivaldybei, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos, Vilniaus rajono savanoriškajai priešgaisrinei tarnybai, uždarajai akcinei bendrovei „MAKAS“, Lenkijos institutui Vilniuje, Buivydžių seniūnijai ir Buivydžių Tadeuszo Konwickio gimnazijai.

Ypatingą padėką už maldą ir dvasinę paramą reiškiame prelatui kun. dr. Eduardasui Kirstukui ir Buivydžių parapijos klebonui kun. Tadeuszui Matulańcui.

Buivydžių bendruomenė buvo įsteigta 2007 metais kaip vietos bendruomenei tarnaujanti visuomeninė organizacija. Jos veikla apima socialines, kultūrines ir edukacines iniciatyvas, vykdomas bendradarbiaujant su Vilniaus rajono savivaldybe, Seserų nuo Angelų kongregacija ir Buivydžių šv. Jurgio parapija. Visi projektai gimsta dėl Bendruomenės narių ir bičiulių visuomeninio įsipareigojimo.

Pripažinimo žodžius skieriame visiems, remiančiams Buivydžių bendruomenės veiklą, už jų nesavanaudišką darbą, atsidavimą ir laiką, skirtą vietos bendruomenei.

Vadovaudamasi Winstono Churchillio žodžiais — „Pirmiausia mes formuojame savo pastatus, o paskui jie formuoja mus“ — Buivydžių bendruomenė, organizuodama mokslinę konferenciją, pradėjo tvarkos, harmonijos ir istorinės atminties atkūrimo procesą Buivydžiuose. Tikime, kad rūpinimasis mažų bendruomenių kultūros paveldu tampa platesnės visuomeninės tvarkos pagrindu.

Tikimės, kad ši publikacija prisidės prie žinių apie Buivydžius populiarinimo ir parems veiklą, skirtą viso paminklų ansamblio atstatymui ir apsaugai.

Konferencijos inauguracijos dalyviai. | Uczestnicy inauguracji konferencji. | Participants in the conference inauguration.

Konferencijos inauguracija šv. Jurgio bažnyčioje. | Inauguracja konferencji w kościele św. Jerzego. | Conference Opening at St. George's Church.

Kunigas **Tadeušas Matulianec**, Buivydžių Šv. Jurgio ir Balingrado Dievo Apvaizdos parapijų klebonas

Ksiądz **Tadeusz Matulaniec**, proboszcz parafii św. Jerzego w Bujwidzach oraz Opatrzności Bożej w Balingródku

Father **Tadeusz Matulaniec**, Pastor of St. George Parish in Buivydžiai and Divine Providence Parish in Balingrad

LT

Gerbiami konferencijos dalyviai, mieli svečiai,

Nuoširdžiai sveikinu jus visus, susirinkusius šiandien į tarptautinę konferenciją čia, Buivydžiuose, ypatingoje vietoje — prie šventojo Florijono relikvijų.

Šiandien ypatingai noriu pasveikinti ugniagesius — šio didžiojo šventojo gerbėjus, žmones, kurių kasdienė tarnystė reikalauja ne tik profesionalumo, bet ir išskirtinės drąsos. Šventasis Florijonas — tai žmonių, kurie gelbsti kitų gyvybes ir turtą, globėjas. Taip pat jis — ir tų gynėjų globėjas, kurie, kaip ir jis pats, stojo ginti protėvių tikėjimo, dažnai rizikuodami savo gyvybe.

Šventasis Florijonas buvo Romos legionierius III amžiaus pabaigoje, kai krikščionybė vis dar kentėjo nuo skaudžių imperatoriškųjų persekiojimų. Vieno iš paskutiniųjų šių persekiojimų

metu — imperatoriaus Diokletiano valdymo laikais — šv. Florijonas buvo verčiamas aukoti pagoniškiems stabams. Tačiau jis drąsiai išpažino tikėjimą Kristumi, sakydamas: „Viešpatie, mano Dieve, Tavyje sudėjau savo viltį! Todėl negaliu Tavęs išsižadėti, bet kovosiu dėl Tavęs ir Tau aukosiu pagarbos auką.“

Bausmei jam buvo pririštas akmuo prie kaklo ir jis buvo įmestas į upės gelmes — taip jis užbaigė savo tarnystę Kristui. Tad nenuostabu, kad Šventajame Rašte Viešpats kreipiasi į kiekvieną iš mūsų: „Dalyvauk savo tarnystės varguose ir sunkumuose kaip geras Jėzaus Kristaus kareivis. Jei su Kristumi miršti nuodėmei, blogiui, stabams, pavydui ir egoizmui savo širdyje — kartu su Juo ir gyvensi. Nebijok tų, kurie žudo kūną, bet negali nužudyti sielos. Verčiau bijok To, kuris gali pražudyti ir sielą, ir kūną pragare.“

Linkiu jums visiems prasmingo ir vaisingo dalyvavimo šioje prasidedančioje konferencijoje. Tegul šios dienos diskusijos, dalijimasis patirtimi ir bendrystė stiprina mūsų ryšius ir įkvepia tolesnei tarnystei žmonėms ir bendruomenei.

Ačiū.

PL •

Bardzo serdecznie witam wszystkich zgromadzonych dzisiaj na międzynarodowej konferencji tutaj, w Bujwidzach, przy relikwiach świętego Floriana.

W szczególny sposób witam strażaków — czcicieli tego wielkiego świętego, patrona ludzi trudnej posługi i wielkiej odwagi, czyli tych, którzy ratują mienie i życie ludzkie! Również patrona tych, którzy często stawali na straży wiary przodków, narażając własne życie, podobnie jak św. Florian!

Święty Florian był rzymskim legionistą z końca III wieku, gdy chrześcijaństwo pozostawało jeszcze pod bolesnym pręgierzem prześladowań cesarskich. Podczas jednych z ostatnich tych prześladowań — za czasów cesarza Dioklecjana — św. Floriana zmuszano do złożenia ofiary pogańskim bożkom. On jednak odważnie wyznał wiarę w Chrystusa, mówiąc: „Panie, Boże mój, w Tobie złożyłem nadzieję! Nie mogę więc zaprzeć się Ciebie, lecz będę walczył dla Ciebie i Tobie złożę ofiarę pochwalną”. Za karę został z kamieniem u szyi wrzucony w głębiny rzeki i tak dopełnił swojej służby Chrystusowi.

Nic więc dziwnego, że w Piśmie Świętym Pan mówi do każdego z nas: weź udział w trudach i przeciwnościach swojej służby jako dobry żołnierz Jezusa Chrystusa. Jeżeli z Chrystusem umierasz dla grzechu, dla zła, dla bożków, dla zawiści i egoizmu w swoim sercu, to i wespół z Nim żyć będziesz. Nie bój się tych, którzy zabijają ciało, lecz duszy zabić nie mogą. Bój się raczej Tego, który duszę i ciało może zatracić w piekle.

Życzę wszystkim owocnego i pełnego sensu udziału w rozpoczynającej się konferencji. Niech dzisiejsze dyskusje, dzielenie się doświadczeniem i wzajemne obcowanie umacniają nasze więzi i inspirują do dalszej służby ludziom i wspólnocie.

Dziękuję

Dear conference participants, honoured guests,

I warmly welcome all of you gathered today at this international conference here in Buivydžiai, in this exceptional place — beside the relics of St Florian.

I extend a special welcome to the firefighters present — devotees of this great saint, the patron of those whose daily service demands not only professionalism but extraordinary courage. St Florian is the protector of those who save the lives and property of others. He is also the patron of all who, like him, have stood in defence of their forefathers' faith, often at the risk of their own lives.

St Florian was a Roman legionary at the close of the third century, when Christianity still suffered under the painful yoke of imperial persecution. During one of the last of these persecutions — under Emperor Diocletian — St Florian was ordered to offer sacrifice to pagan idols. Yet he boldly professed his faith in Christ, declaring: "O Lord, my God, in Thee I have placed my hope! I cannot therefore deny Thee, but I shall fight for Thee and offer Thee a

sacrifice of praise." As punishment, a stone was tied around his neck and he was cast into the depths of a river — thus completing his service to Christ.

It is therefore no wonder that in Holy Scripture the Lord says to each of us: share in the hardships and adversities of your service as a good soldier of Jesus Christ. If with Christ you die to sin, to evil, to idols, to envy and selfishness in your heart, then with Him you shall also live. Fear not those who kill the body but cannot kill the soul. Rather, fear Him who can destroy both soul and body in hell.

I wish you all a fruitful and meaningful participation in the conference that is now beginning. May today's discussions, the sharing of experience and fellowship strengthen our bonds and inspire us to further service to our fellow men and to our community.

Thank you

Konferencijos inauguracija šv. Jurgio bažnyčioje. | Inauguracja konferencji w kościele św. Jerzego. | Conference Opening at St. George's Church.

Kun Teol. Dr. **Eduardas Kirstukas**

Kun Teol. Dr. **Eduardas Kirstukas**

Rev. Dr. **Eduardas Kirstukas**

LT

Brangūs skaitytojai.

Su dideliu džiaugsmu pristatau ir tariu sveikinimo žodį Jums leidinį, kuris pristato mums tarptautinės konferencijos apie Buivydžių Šv. Florijono Corpi Sancti relikviją ir gaisrininkų judėjimo paveldą medžiagą.

Man teko didelė garbė tarti sveikinimo žodį dalyviams susirinkusiems į konferenciją Buvydžių bažnyčioje ir dalyvauti konferencijoje, kurios iniciatoriais buvo Bujvydžių bendruomenė.

Kalbame apie vietą, kur susipina gilus katalikų tikėjimas, Europos istorija, architektūros paveldas ir gyva vietos bendruomenės atmintis. Buivydžiai yra ne tik mažas Lietuvos pasienio miestelis. Tai yra vieta, kurioje galime matyti kelių šimtmečių kultūros, tikėjimo ir žmonių pastangų išsaugoti savo paveldą istorija.

Ypatingą reikšmę šioje istorijoje užima Šv. Florijono Corpi Sancti relikvija, kuri yra saugoma bažnyčios ansamblio koplyčioje, pastatytoje kaip Radiševskių šeimos mauzoliejus. Tai ne tik unikalus Lietuvos sakralinio paveldo objektas, bet ir vienas retų Europos religinės istorijos liudijimų.

Kalbėdami apie Corpi Sancti fenomeną, prisiliečiame prie XVIII amžiaus Europos istorijos. Po to kaip buvo atrastos katakombos Romoje, labai stipriai susidomėta pirmųjų krikščionių kankinių palaikais. Iš katakombų paimtos relikvijos buvo gabenamos į įvairias pasaulio šalis. Šie „ šventieji kūnai“ tapo ypatingais tikėjimo ženklais, kurie simbolizavo ankstyvosios krikščionybės tęstinumą ir Bažnyčios vienybę.

Buivydžiuose esanti relikviją išsiskiria ne tik tuo, kad yra viena iš vos dviejų iki šiol Lietuvoje išlikusiu tokio pobūdžio relikvijų. Ji ypatinga savo autentiškumų, meninę vertę, ir istoriniu kontekstu. Iki šių dienų išliko originalūs XVIII amžiaus dokumentai, liudijantys relikvijos kilmę ir perdavimo aplinkybes. Svarbu taip pat paminėti, kad iki mūsų dienų išliko architektūrinis ir meninis kompleksas - piramidės formos koplyčia ir altorius sukurtas ir padarytas iš kriauklainio - vieta kurioje ir buvo išstatytos relikvijos pagerbimui.

Būtent šis kompleksiškumas Buivydžių objektą daro išskirtiniu ne tik Lietuvoje bet Europoje. Dažnai iki mūsų išsisaugoję atskiri istoriniai artefaktai, tačiau kur kas rečiau išlieka visa erdvė sukurta būtent jiems. Tai leidžia mums suprasti, kaip relikvijos buvo suvokiamos ir gerbiamos savo laikmetyje. Buivydžiuose mes galime matyti ne tik pačią relikviją, bet ir jos aplinką – architektūrą, simbolius, memorialinę paskirtį ir vietos bendruomenės ryšį su šiuo paveldu.

Labai svarbi yra ir paties sakralinio ansamblio architektūra. Tyrinėtojai jo autorystę sieja su vienu žymiausių Lietuvos architektų Laurynu Gucevičiumi. Nesvarbu, kiek dar mokslinių diskusijų laukia ateityje, akivaizdu, kad Buivydžių kompleksas atspindi aukštą XVIII amžiaus architektūrinę kultūrą ir to meto estetinius idealus. Čia susitinka sakralinė funkcija, memorialinė paskirtis ir meninė išraiška.

Piramidės formos koplyčia Lietuvos architektūros kontekste yra neeilinis reiškinys. Jos forma primena amžinybės, atminties ir prisikėlimo simboliką, būdingą Europos memorialinei architektūrai. Toks architektūrinis sprendimas liudija ne tik fundatorių ambicijas, bet ir to laikmečio intelektinius bei meninius ryšius su platesnėmis Europos kultūros tendencijomis. Greta esantis altorius iš kriauklainio suteikia ansambliui dar didesnį išskirtinumą ir leidžia kalbėti apie unikalų meno, tikėjimo ir architektūros dialogą.

Buivydžių istorija taip pat pasakoja apie žmones. Per šimtmečius šis kraštas buvo susijęs su Dluskių, Bžostovskių, augustijonų vienuolių ir Radiševskių vardais. Kiekviena iš šių istorijų paliko pėdsaką miestelio kultūriniame kraštovaizdyje. Todėl konferencija natūraliai peržengė vien relikvijų ar architektūros tyrimų ribas ir pakvietė mus pažvelgti į Buivydžius visai kitomis akimis.

Ypač prasminga, kad šioje konferencijoje šalia Corpi Santi relikvijos temos skambėjo ir ugniagesių savanorių judėjimo istorija. Šv. Florijonas visoje Europoje žinomas kaip ugniagesių globėjas. Todėl nėra atsitiktinumas, kad būtent Buivydžiuose, kur nuo seno veikė savanorių ugniagesių komanda, o vienu laikotarpiu net buvo įkurtas gaisrininkų orkestras, gimė idėja sujungti šias dvi istorijas į vieną prasmingą pasakojimą.

Šis ryšys leidžia mums pažvelgti į paveldą plačiau. Paveldas nėra vien pastatai ar muziejinės vertybės. Tai ir žmonių tarnystė bendruomenei, savanorystės tradicijos, atsakomybė už kitų saugumą, gebėjimas susitelkti bendram tikslui. Ugniagesių savanorių istorija primena, kad kultūros paveldą saugo ne tik institucijos, bet ir bendruomenės, kurios supranta jo vertę ir jaučia atsakomybę už jo ateitį.

Todėl šiandien ypatinga padėka tenka Buivydžių bendruomenei ir jos aktyviems žmonėms, kurie savo iniciatyvomis siekia išsaugoti šio krašto unikalumą. Jų pastangomis visuomenės dėmesys nukreipiamas į vertingus sakralinius objektus, istorines tradicijas ir kultūrinę atmintį. Tai puikus pavyzdys, kaip vietos bendruomenė gali tapti svarbia paveldo apsaugos ir sklaidos jėga.

Ne mažiau įkvepia ir faktas, kad po sovietmečio laikotarpiu kilusio gaisro Buivydžių bažnyčia buvo atstatyta vietos gyventojų pastangomis ir lėšomis. Tai iškalbingas liudijimas, kad tikroji paveldo vertė slypi ne vien mūruose ar meno kūriniuose, bet ir žmonių pasiryžime juos išsaugoti ateities kartoms.

Buivydžiuose mes galime matyti ne tik pačią relikviją, bet ir jos aplinką – architektūrą, simbolius, memorialinę paskirtį ir vietos bendruomenės ryšį su šiuo paveldu.

Tikiu, kad šis leidinys taps ne tik mokslinės diskusijos apie istoriją, architektūrą ar relikvijų kultą supažindinimu, bet ir mūsų ir pokalbiu apie mūsų atsakomybę už paveldą, apie vietos tapatybę, apie bendruomenės vaidmenį saugant kultūrines vertybes bei apie gebėjimą istorinius objektus paversti gyvais kultūros centrais.

Linkiu, kad pranešimai su kuriais susipažinsite šiame leidinyje paskatintų vietos bendruomenes labiau pažinti aplinką, kurioje gyvena.

Konferencijos sesijos moderatorius, meno istorikas Saulius Pilinkus. Buivydžių bendruomenės pirmininkė Danuta Korkus. | Moderator sesji konferencyjnej:, historyk sztuki, Saulius Pilinkus. Przewodnicząca wspólnoty w Bujwidzach: Danuta Korkus. | Conference Session Moderator, art historian: Saulius Pilinkus. Chairwoman of the Buivydžiai Community: Danuta Korkus.

Tarptautinės mokslinės konferencijos programa

„Buivydžiai — Šventasis Florijonas „Corpi Santi” ir ugniagesybos raida: reikšmė Lietuvos ir Europos istoriniame bei kultūriniame kontekste”

Program Międzynarodowej Konferencji Naukowej

„Bujwidze – Święty Florian “Corpi Santi” i rozwój straży pożarnej: znaczenie w kontekście historyczno-kulturowym Litwy i Europy”

Programme of the International Academic Conference

“Buivydžiai — St Florian ‘Corpi Santi’ and the Development of Firefighting: Significance in the Historical and Cultural Context of Lithuania and Europe”

LT •

Buivydžiai, 2025 m. rugsėjo 9 d. (nemokamas įėjimas)

10:00–11:00 Konferencijos atidarymas

Vieta: Šv. Jurgio bažnyčia; Bažnyčios g. 1, Buivydžiai I k., Vilniaus rajonas

Sveikinimo žodis

Buivydžių bendruomenės pirmininkė **Danuta Korkus**

Vilniaus rajono meras **Robertas Duchnievičius**

Vidaus reikalų ministras **Vladislavas Kondratovičius**

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktorius, vidaus tarnybos generolas **Renatas Požėla**

Naujosios Vilnios dekanato dekanas, Dievo Motinos Taikos Karalienės parapijos klebonas kun. dr. **Eduardas Kirstukas**

Kultūros ministerijos kultūros paveldo patarėjas **Valdas Krulikauskas**

Lenkijos instituto Vilniuje direktorius dr. **Piotras Drobniakas**

J.E. Lietuvos Respublikos ambasadorė prie Šventojo Sosto **Sigita Maslauskaitė-Mažylienė** (vaizdo sveikinimas)

11:00–12:00 Dalyvių registracija

Vieta: Vilkinės g. 3, Buivydžių sen., Vilniaus rajonas (būtina išankstinė registracija)

MOKSLINIŲ PRANEŠIMŲ SESIJA

Moderatorius: Saulius Pilinkus (meno istorikas)

12:00–12:30 **Dr. Rūta Janonienė (meno istorikė) „Architekto Lauryno Gucevičiaus kūryba ir senieji Buivydžių miestelio pastatai“**

12:30–13:10 **Dr. Paweł K. Gąsiorczyk (Centrinis gaisrininkystės muziejus Myslowicuose) „Savanoriškų gelbėjimo ir gaisrininkystės tarnybų istorija Lenkijoje: OSP padalinių įtaka tradicijų išsaugojimui“**

13:10–13:20 **Rita Pauliukevičiūtė, Violeta Indriūnienė (Bažnytinio paveldo muziejus) „Relikvijų garbinimo tradicijos ir Corpi Santi istorija šv. Jurgio bažnyčioje Buivydžiuose“**

ŠVENTASIS FLORIJONAS
UGNIAGESIŲ
GLOBĖJAS
ŚWIĘTY FLORIAN
PATRON
STRAŻAKÓW

02

Konferencijos pranešimai

Prelekcje konferencyjne

Conference presentations

• 37

Architekto Lauryno Gucevičiaus kūryba ir senieji Buivydžių miestelio pastatai

Twórczość architekta Wawrzyńca Gucewicza i dawne budynki miasteczka Bujwidze

The work of architect Laurynas Gucevičius and the historic buildings of the town of Buivydžiai

• 43

Šventųjų relikvijų garbinimo istorija. Corpisanti tradicija ir šv. Florijono figūra Buivydžių bažnyčioje

Historia kultu relikwii świętych. Tradycja corpisanti i figura św. Floriana w kościele w Buivydžiai

The history of the veneration of sacred relics. The corpisanti tradition and the figure of St Florian in the church at Buivydžiai

• 55

Savanoriškų ugniagesių komandų istorija Lenkijoje. OSP padalinių įtaka tradicijų išsaugojimui

Historia ochotniczych straży pożarnych w Polsce. Wpływ jednostek OSP na zachowanie tradycji

The history of voluntary fire brigades in Poland. The influence of VFB units on the preservation of tradition.

• 71

Ugniagesybos istorija Lietuvoje

Historia pożarnictwa na Litwie

The history of firefighting in Lithuania

• 81

Šv. Florijono globoje: Lietuvos ugniagesybos istorija

Pod opieką św. Floriana: historia litewskiego pożarnictwa

Under the Patronage of St Florian: A Brief History of Lithuanian Firefighting

Architekto Lauryno Gucevičiaus kūryba ir senieji Buivydžių miestelio pastatai

Twórczość architekta Wawrzyńca Gucewicza i dawne budynki miasteczka Bujwidze

The work of architect Laurynas Gucevičius and the historic buildings of the town of Buivydžiai

Dr (hp), akademikė **Rūta Janonienė**

Dr hab., członek rzeczywisty Akademii Nauk **Rūta Janonienė**

Dr hab. **Rūta Janonienė** Full Member of the Academy of Sciences

LT •

Buivydžiai – jaukus miestelis netoli Vilniaus, tik kiek nuošaliau nuo didesnių kelių, išsidėstęs ant vaizdingo Neries kranto. Iš pirmo žvilgsnio jis panašus į daugelį mūsų senųjų bažnytkaimių ir dvarų, tačiau yra unikalus tiek savo istorija, tiek ir meno paminklais. Didžiausia vietovės įžymybė - XVIII a. pabaigoje Mykolo Radzivševskio pastatyto dvaro ir jo funduotos bažnyčios kompleksas. Ansamblis turėjo būti neeilinio grožio, tikėtina projektuotas talentingojo architekto Lauryno Gucevičiaus, kurio ryšiams su Radzivševskiais reikėtų skirti atskirą tyrimą. Galim tik paminėti, kad abu jie buvo patriotai, abu dalyvavo 1794 m. sukilime. Architekto braižą galima buvo atpažinti ir bendrame simetriškame ansamblio statinių išdėstyme, ir jautriame jų santykyje su vaizdinga gamta, ir aiškiose geometrinėse 1785 m. funduotos Šv. Jurgio bažnyčios formose. Pasak Konstantino Tiškevičiaus, neabejojusio Gucevičiaus autoryste, šventovė buvo labai išvaizdi, be to, su užmoju ir meniškai pastatyta. Iš obliuotų pušinių rąstų ant mūrinių pamatų statytos bažnyčios architektūra buvo persmelkta skaičių simbolikos – virš šešiakampio bažnyčios tūrio kilo didžiulis aštuoniabriaunis kupolas, užbaigtas aštuoniakampiu žibintu, išilgai šventovės erdvę patęsė penkiakampė presbiterija ir trisienis prieangis. Bažnyčios fasadas vizualiai priminė Vilniaus katedrą – keturių kolonų portiką puošė daugiau skulptūrų nei dabar – abipus įėjimo stovėjo šv. Kazimiero ir šv. Stanislovo figūros, o virš frontono – šv. Elenos su kryžiumi (centre), šv. Jurgio ant žirgo (dešinėje) ir šv. Mykolo (kairėje) statulos. Bažnyčios viduje meniškai ištapytas sienas juosė galerija, paremta ant aštuonių medinių stulpų, padengtų pokostu ir smėliu taip, kad kūrė akmeninių atramų įspūdį. Bažnyčia parapijiečių buvo puoselėjama ir saugoma.

Šv. Jurgio bažnyčia Buivydžiuose. | Kościół św. Jerzego w Bujwidzach. | St. George's Church in Buivydžiai.

Šalia bažnyčios kaip dabar, taip ir anuomet žvilgsnius traukė originali mūrinė piramidės formos koplyčia, fundatoriaus dangiškojo globėjo garbei pavadinta Šv. Mykolo Arkangelo titulu. (Vėliau koplyčios globėju tapo šv. Florijonas)

Štai 1908 m. laikraščio *Zorza Wileńska* (nr. 50) korespondentas, rašydamas apie Buivydžių parapiją, paminėjo, kad čionykštė medinė bažnyčia dar nesena, rūpestingai prižiūrima, prieš keletą metų ženkliai padidinta, o prieš metus pastatytas naujas didysis altorius, todėl bažnyčia dailiai atrodo tiek iš išorės, tiek viduje. Šalia bažnyčios kaip dabar, taip ir anuomet žvilgsnius traukė originali mūrinė piramidės formos koplyčia, fundatoriaus dangiškojo globėjo garbei pavadinta Šv. Mykolo Arkangelo titulu. Reportaže minima, kad prieš keliolika metų audra nuplėšė nuo piramidės viršaus šv. Mykolo Arkangelo figūrą, kartu su ją dengusiu stogeliu, o vėliau toje vietoje lizdą susinešė gandras.

Istorija Buivydžių nepagailėjo – iš įspūdingų dvaro rūmų ir juos supusio vaizdingo parko beveik neliko žymės. Už dalyvavimą 1831 m. sukilime konfiskuota Radziševskių valda jau XIX a. ėmė nykti. Medinė Šv. Jurgio bažnyčia sudegė 1982 m., po gaisro atstatyta mūrinė bažnyčia tik bendrais bruožais kartoja buvusią šventovę. Iš esmės autentiška išliko tik netoliese bažnyčios stovinti mūrinė Radziševskių laidojimo koplyčia. Galbūt ją savo užtarimu nuo ugnies išgelbėjo šv. Florijonas, kurio relikvijos nuo pat pradžių buvo saugomos šiame mauzoliejuje. Bažnyčios dokumentuose minima, kad Liudvika Bžostovskytė Radziševskienė šias relikvijas iš popiežiaus Pijaus VI gavo 1794 m. gegužės 3 d., o bažnyčios konsekracijos dieną - 1796 m. liepos 17 d., jos įneštos į koplyčią ir įkeltos į labai originalų jos altorių, pastatytą (1810 m. inventoriaus duomenimis) iš įvairių spalvų lauko akmenėlių, imituojant natūralią grotą ar uolą. Savita koplyčios forma ir netikėtas jos altoriaus sumanymas patvirtina, kad ansamblį projektavo neeilinis architektas.

Šv. Florijono diena, tradiciškai minima gegužės 4 d., nuo seno buvo ryškiausia Buivydžių parapijos šventė. Kartą, 1920 metais, sumanyta sujungti šią religinę iškilmę su gegužės 3-sios Konstitucijos minėjimu. Šventė buvo tokia didelė, kokios, pasak to meto spaudos, Buivydžiai dar nebuvo matę. Gatvės buvo iššluotos ir pabarstytos smėliu. Pastatyti triumfo vartai, namai papuošti tautinėmis spalvomis. Po iškilmingų mišių klebonas, lydimas kelių tūkstančių maldininkų, moksleivių ir vėliavomis nešinų jaunimo organizacijos dalyvių, patraukė į aikštę prieš bažnyčią, kuriai buvo suteiktas Gegužės 3-sios vardas. Šis įvykis taikliai atliepė kadaise Buivydžių ansamblio statytojų puoselėtus idealus ir viltis, jų ryžtą ginti Tėvynės laisvę, stiprinti pilietinę visuomenę ir branginti savo kultūrinę tapatybę. Ir kartu tai priminimas mums.

PL •

Bujwidze to przytulne miasteczko niedaleko Wilna, położone nieco na uboczu od głównych dróg, rozciągające się na malowniczym brzegu Wilii. Na pierwszy rzut oka przypomina wiele naszych dawnych miasteczek kościelnych i majątków ziemskich, jest jednak unikalne zarówno pod względem swojej historii, jak i zabytków sztuki. Największą atrakcją tej miejscowości jest zespół pałacowo-kościelny ufundowany i wzniesiony pod koniec XVIII wieku przez Mikołaja Radziszewskiego. Kompleks ten musiał być niezwykłej urody; najprawdopodobniej zaprojektował go utalentowany architekt Wawrzyniec Gucewicz, którego relacje z Radziszewskimi wymagałyby osobnego zbadania. Możemy jedynie wspomnieć, że obaj byli patriotami i obaj brali udział w insurekcji kościuszkowskiej 1794 roku. Rękę architekta można było rozpoznać zarówno w ogólnym, symetrycznym rozplanowaniu budowli całego kompleksu, w ich wrażliwym stosunku do malowniczej przyrody, jak i w jasnych, geometrycznych formach ufundowanego w 1785 roku kościoła św. Jerzego. Według Konstantego Tyszkiewicza, który nie wątpił w autorstwo Gucewicza, świątynia była bardzo okazała, a ponadto wzniesiona z rozmachem i kunsztem artystycznym. Architektura kościoła, zbudowanego z ociosanych bali sosnowych na murowanych fundamentach, była przepełniona symboliką liczb – nad sześcioboczną bryłą kościoła wznosiła się potężna, ośmioboczna kopuła zwieńczona ośmiokątną latarnią, a przestrzeń świątyni wydłużały pięcioboczne prezbiterium oraz trójścienna kruchta (przedsionek). Fasada kościoła wizualnie przypominała katedrę wileńską – czterokolumnowy portyk zdobiło więcej rzeźb niż obecnie: po obu stronach wejścia stały figury św. Kazimierza

Beside the church — then as now — the eye was drawn to the original masonry chapel in the form of a pyramid, named in honour of the founder's celestial patron under the title of St Michael the Archangel. (Later, St. Florian became the patron saint of the chapel)

History did not spare Buivydžiai — of the imposing manor house and the picturesque park that surrounded it, almost no trace remains. Confiscated for participation in the November Uprising of 1831, the Radziszewski estate had already begun to deteriorate in the nineteenth century. The wooden Church of St George burned down in 1982; the masonry church rebuilt after the fire repeats the form of the former church only in its general outline. In essence, the only structure to have survived in fully authentic form is the masonry funerary chapel of the Radziszewski family, standing nearby. Perhaps it was saved from the flames by the intercession of St Florian, whose relics had been kept in this mausoleum from the very beginning. Church documents record that Ludwika Brzostowska-Radziszewska received these relics from Pope Pius VI on 3 May 1794, and that on the day of the church's consecration — 17 July 1796 — they were carried into the chapel and placed in its highly original altar, built (according to inventory data from 1810) of multicoloured fieldstones in imitation of a natural grotto or rock. The singular form of the chapel and the unexpected conception of its altar confirm that the ensemble was designed by an architect of no ordinary talent.

The feast of St Florian, traditionally celebrated on 4 May, had long been the most prominent holiday of the Buivydžiai parish. On one occasion, in 1920, it was decided to combine this religious observance with the commemoration of the Constitution of the Third of May. The celebration was of such magnitude as Buivydžiai — according to the press of the day — had never seen. The streets were swept and sprinkled with sand. Triumphal arches were erected, and houses were decorated in the national colours. After a solemn Mass, the parish priest, accompanied by several thousand pilgrims, schoolchildren and flag-bearing members of youth organisations, proceeded to the square in front of the church, which was given the name of the Third of May. This event aptly echoed the ideals and hopes once cherished by the builders of the Buivydžiai ensemble, their determination to defend the freedom of the Fatherland, to strengthen civil society and to treasure their cultural identity. And at the same time, it is a reminder to us.

Varpinė. | Dzwonnica. | Bell Tower.

Šventųjų relikvijų garbinimo istorija.
Corpisanti tradicija ir šv. Florijono figūra Buivydžių bažnyčioje

Historia kultu relikwii świętych.
Tradycja corpisanti i figura św. Floriana w kościele w Buivydžiai

The history of the veneration of sacred relics.
The corpisanti tradition and the figure of St Florian in the church at Buivydžiai

Rita Pauliukevičiūtė Bažnytinio paveldo muziejus, direktorė

Rita Pauliukevičiūtė. Muzeum Dziedzictwa Kościelnego, Dyrektorka

Rita Pauliukevičiūtė Museum of Church Heritage, Director

LT

Relikvijų temą derėtų pradėti nuo minties, kad krikščionybėje ypatinga reikšmė priskiriama ne tik žmogaus sielai, bet ir kūnui. Kristus yra įsikūnijęs Dievas, kenčiantis Dievas, Dievas, maitinantis žmoniją savo kūnu. Kūnui taip pat pažadėtas amžinasis gyvenimas.

Šventojo kūnas, tapęs relikvija, tampa liudytoju. Graikiškas žodis martyr, kuriuo vadiname kankinius, reiškia „liudytojas“. Pirmosiomis relikvijomis tapo I–IV amžiaus krikščionybės išpažinėjų ir kankinių, žuvusių už tikėjimą, palaikai. Krikščionių bendruomenei buvo svarbu matyti ištvermės ir drąsos pavyzdį, todėl kančios paženklintus kūnus imta ypatingai gerbti: juos rinkdavo, saugodavo ir prie jų melsdavosi. Vienas pirmųjų žinomų relikvijų kulto atvejų yra krikščionių iš Smirnos laiškas iš 156 m. apie ant laužo sudeginto vyskupo šv. Polikarpo kūną:

„Surinkome jo kaulus, kurie yra brangesni už brangakmenius ir kilnesni už gryną auksą, ir padėjome juos deramoje vietoje; ten, Dievui leidus, visi kartu džiugiai rinkdamiesi, švęsime jo kankinystės dieną — prisimindami tuos, kurie jau kovojo šiame mūšyje, ir mokydami bei ruošdami tuos, kurie kovos ateityje.“

Plačiai paplitus relikvijų fenomenui, kilo įvairių prieštaravimų. Pastebėta, kad kai kurių relikvijų kilmė neaiški ir jų autentiškumo

patvirtinti neįmanoma; kartais jos buvo platinamos komerciniais tikslais. Tačiau griežčiausia kritika buvo susijusi su tuo, kad prie jų buvo meldžiamasi kaip prie stabų.

Bažnyčios tėvai palaikė relikvijų kultą, tačiau pabrėžė, jog reikia skirti pagarbą nuo garbinimo, kuris priklauso vien Dievui. Stebuklai, vykstantys meldžiantis prie šventųjų relikvijų, kyla ne iš kažkokios magiškos relikvijų galios, o iš to, kad Dievo veikimas, pasireiškęs per šventųjų gyvenimą, tęsiasi ir po jų mirties. Dievas, pagal savo valią, panaudoja Kristaus ir šventųjų atminimą kaip malonės įrankį. „Dievas darė neįprastus stebuklus per Pauliaus rankas. Net skepetaitės ir juostos, paliesti jo kūno, buvo nešami ligoniams, ir ligos juos palikdavo, ir piktosios dvasios išeidavo“ (Apd 19,11–12).

Relikvijos — šventųjų asmenų palaikai arba jiems priklausiusys daiktai — skirstomos į tris kategorijas. Pirmos klasės relikvijos — tai šventųjų kūno dalys bei Viešpaties Kančios įrankiai. Antros klasės relikvijos — tai asmeniniai šventųjų daiktai, pavyzdžiui, drabužiai ar kankinystės įrankiai. Trečios klasės relikvijos — tai bet kokie daiktai, tiesiogiai palietę pirmos ar antros klasės relikvijas.

IV amžiuje, kai krikščionybė tapo legalia religija ir relikvijų kultas paplito, Romos krikščionys tiesiog plūdo į katakombas ieškodami kankinių relikvijų ir praktiškai plėšė palaikus. Iš pradžių daugelis žmonių vis dar troško būti palaidoti kartu su kankiniais. Tačiau laikui bėgant laidojimo katakombose paprotys nyko, o mirusiuosius vis dažniau laidodavo prie bažnyčių. X amžiuje katakombos buvo apleistos ir pamirštos iki XVI amžiaus.

1578 m. gegužės 31 d. Romoje, vynuogynuose prie Via Salaria, buvo atrastos pirmosios katakombos (Coemeterium Jordanorum). Prasidėjo kankinių relikvijų kulto atgimimas.

Katakombos tapo — kaip jas pavadino mokslininkai — „šventumo kasyklomis“. Tikėta, kad ten palaidoti I–IV amžiaus krikščionių kankiniai, todėl imta ekshumuoti jų kūnus kaip relikvijas. Nežinomiems šventiesiems suteikdavo vardus, išduodavo autentiškumo dokumentus, o palaikus užplombuotose skryniose siųsdavo į įvairias Europos diecezijas, kur jie greitai paplito bažnyčiose. Didžiausiu susidomėjimu naudojosi viso kūno relikvijos. Ant altorių buvo išstatomi prabangiai papuošti brangakmeniais šventųjų kūnai, liudijantys jų kankinystę, drąsą ir dangiškąją šviesą.

Ant altorių buvo išstatomi prabangiai papuošti brangakmeniais šventųjų kūnai, liudijantys jų kankinystę, drąsą ir dangiškąją šviesą.

Maždaug iki XVIII amžiaus vidurio skeletai iš katakombų prašantiesiems Romoje buvo perduodami paprastose užplombuotose medinėse skryniose kartu su autentiškumą patvirtinančiu dokumentu. Gavėjas vėliau buvo atsakingas už deramą kaulų eksponavimą savo parapijoje, vienuolyne ar privačioje bažnyčioje.

Laikui bėgant ištisi palaikai išseko ir į relikvijorius ėmė dalinti smulkius kaulų fragmentus. Tokiu būdu nemaža dalis bažnyčių lobynuose saugomų relikvijų pasiekė ir Lietuvą. Tiems nedideliems kaulų fragmentams XVIII amžiaus viduryje Romoje imta gaminti natūralaus dydžio relikvijas-skulptūras, vadinamas corpisanti.

Skulptūros buvo gaminamos iš įvairių medžiagų, realistiškai atkuriant visą šventojo kūną; jose buvo patalpinti iš Romos katakumbų iškelti kaulų fragmentai. Gamybai naudotas medis, viela, popierius, vaškas, gipsas ir audiniai.

XVIII amžiuje vyriškos corpisanti figūros paprastai buvo rengiamos kaip senovės Romos kariai: trumpa tunika, sandalais, su kardu bei lauro arba gėlių vainiku ir palmės šakele, simbolizuojančia kankinystę. Skulptūros buvo vaizduojamos gulimos, dažnai atremtos ant alkūnės, ilsintis ant šilkinės pagalvės. Visos turėjo ampulę arba nedidelį indą su tariamu kankinio krauju. Corpisanti tapo sprendimu mažų, trapių kaulų fragmentų kultui.

Taip pat Lietuvos vyskupai ir vienuolynų vyresnieji ėmė gabenti relikvijas į savo globojamas bažnyčias ar giminės mauzoliejus.

Pirmąsias šventųjų kūnų relikvijas iš Romos į Lietuvą atvežė jėzuitai 1608 m., kai tėvas Mikalojus Lancicijus (1574–1653) gavo iš augustinono t. Aloyzijaus de los Rios, Ispanijos karalienės Margaritos Austrietės prokuratoriaus, beveik 80 „katakombinių šventųjų“ kūnų. Keturiasdešimt kūnų išdalinta jėzuitų kolegijoms ir namams Lenkijoje, likusieji atiteko Lietuvos jėzuitų provincijolo Pauliaus Boksos globai. Dėl įvairių priežasčių, tarp jų brangaus relikvijų parengimo ekspozicijai, tik po 23 metų, 1631 m. liepos 6 d., įvyko iškilmingas 39 šventųjų kūnų ir mažesnių relikvijų įnešimas į Vilniaus bažnyčias. Tą dieną relikvijas gavo Vilniaus katedra ir šv. Kazimiero, šv. Jono bei šv. Ignaco bažnyčios.

XVIII amžiaus pirmojoje aštuntojo dešimtmečio pusėje į Buivydžius buvo atgabenta šv. Florijono relikvija-skulptūra. Ją išsamiai aprašė istorikas ir archeologas Konstantinas Tiškevičius

Rita Pauliukevičiūtė, Bažnytinio paveldo muziejus direktorė. | Rita Pauliukevičiūtė, dyrektor Muzeum Dziedzictwa Kościelnego. | Rita Pauliukevičiūtė, Director of the Museum of Ecclesiastical Heritage.

Šventasis Florijonas, kaip ir daugelis corpisanti, pavaizduotas kaip romėnų karys puošnioje tunikoje ir žvynuotais šarvais su pterugomis.

(1806–1868) 1857 m. kelionės užrašuose „Vilija ir jos krantai“. Garsus keliautojas rašė, kad šv. Florijono relikvijas iš Romos atvežė kunigas Paulius Ksaveras Bžostovskis (1739–1827) ir patalpino mūrinėje koplyčioje-mauzoliejuje, pastatytoje prie Buivydžių bažnyčios 1787 m. Mykolo Radziszewskio, jo sesers vyro. Tačiau neturime kitų duomenų, patvirtinančių Tiškevičiaus teiginį, kad relikvijas atvežė būtent Bžostovskis. O vieno koplyčioje esančio antkapio — Radziszewskių šeimos mauzoliejuje — epitafija skelbia, kad ten ilsisi Liudvika Bžostovska-Radziszevska (1765–1794), kuri iš Romos „[...] visas šventojo Florijono kankinio relikvijas, išprašytas iš popiežiaus Pijaus VI, čia perkėlė“. Lotyniška epitafija relikvijų atgabenimą priskiria pačiai Liudvikai Bžostovskai.

Koplyčioje-mauzoliejuje iki šiol yra Tiškevičiaus minėtas grotos formos altorius, pastatytas iš geležinio konglomerato ir primenantis katakombų palaidojimus; jo nišoje stovi trumna su šv. Florijono kūnu. Šventasis Florijonas, kaip ir daugelis corpisanti, pavaizduotas kaip romėnų karys puošnioje tunikoje ir žvynuotais šarvais su pterugomis. Trumnoje guli pasuktas kūnu trijų ketvirtadalių kampu, dešine ranka parėmęs galvą, tarsi miegotų. Jo veidas pagamintas iš vaško, ant galvos — perukas iš natūralių žmogaus plaukų. Dėvi šilkines kelnaites iki kelių ir juodus šilkinius batelius su kaspinėliais. Kankinys laiko metalinę palmės šakelę, padengtą žalia emalija, ir yra apsigaubęs raudonu apsiaustu. Trumnos vidus išklotas baltu audiniu, siuvinėtu smulkiomis šilkinėmis gėlytėmis.

Corpisanti relikvioriuose gerbiamos bevardės katakombų relikvijos, kurioms buvo suteikiami simboliniai vardai; tai patvirtina Buivydžių Florijono rentgeno nuotrauka — viduje matomi įvairūs smulkūs kaulai. Tačiau trummelėje šalia relikvijos-skulptūros yra puošnus paauksuotas krištolinsis taurelė su gerai žinomo VIII amžiaus kankinio šv. Florijono, globėjo nuo gaisrų, relikvijomis, atsiųstomis iš Krokuvos. Prie taurelės pririštas lapelis su lotynišku užrašu ir antspaudu: „Šv. Florijono kankinio kaulų relikvijos, atsiųstos iš Krokuvos kartu su kunigaikščio [Adomo Stepono Sapiegos], Krokuvos vyskupo, liudijimu, datuotu 1925 m. gegužės 13 d.“ (*Reliquiae ex ossibus S. Floriani Mart. transmissae e Cracovia una cum testimonio Principis Episcopi Cracoviensis de d. 13 Maji 1925 an.*). Greičiausiai per Pirmąjį pasaulinį karą šv. Florijono relikvijos iš taurelės dingo ir 1922 m. buvo paprašyta atsiųsti naujų iš Krokuvos, kur yra garsi šio šventojo kulto vieta.

Parengta remiantis publikacija „Šventieji kūnai. Šv. Bonifacas iš Valkininkai“. Tekstų autorės: Sigita Maslauskaitė-Mažylienė, Ruth Sargent Noyes. Bažnytinio paveldo muziejus, 2023.

Buivydžių šv. Florijono kūnas-relikvijorius, XVIII a. | Relikwiarz w formie ciała św. Floriana w Bujwidzach, XVIII w. |
The body-shaped reliquary of St. Florian in Buivydžiai, 18th century.

31 maja 1578 r. w Rzymie, w winnicach przy Via Salaria, odkryto pierwsze katakumby (Coemeterium Jordanorum). Rozpoczęło się odrodzenie kultu relikwii męczenników.

Katakumby stały się — jak nazwali je badacze — „kopalniami świętości". Wierzono, że pochowano tam chrześcijańskich męczenników z I–IV wieku, dlatego zaczęto ekshumować ich ciała jako relikwie. Nieznanym świętym nadawano imiona, wystawiano dokumenty autentyczności, a szczątki w zaplombowanych skrzyniach wysyłano do różnych diecezji europejskich, gdzie szybko rozpowszechniły się w kościołach. Największym zainteresowaniem cieszyły się relikwie całego ciała. Na ołtarzach wystawiano bogato zdobione klejnotami ciała świętych, świadczące o ich męczeństwie, odwadze i niebiańskim blasku.

Mniej więcej do połowy XVIII wieku szkielety z katakumb przekazywano proszącym w Rzymie w prostych zaplombowanych

Altorius šv. Florijono koplyčioje, XVIII a. | Ołtarz w kaplicy św. Floriana, XVIII w. | Altar in St. Florian's Chapel, 18th century.

Savanoriškų ugniagesių komandų istorija Lenkijoje.
OSP padalinių įtaka tradicijų išsaugojimui.

Historia ochotniczych straży pożarnych w Polsce.
Wpływ jednostek OSP na zachowanie tradycji.

The history of voluntary fire brigades in Poland.
The influence of VFB units on the preservation of tradition.

Paweł Karol Gąsiorczyk Dokumentacijos rinkinių skyriaus vedėjas, Centrinis gaisrininkystės muziejus, Myslowicai

Paweł Karol Gąsiorczyk Naczelnik Wydziału Dokumentacji Zbiorów, Centralnego Muzeum Pożarnictwa

Paweł Karol Gąsiorczyk Head of the Collections Documentation Department, Central Museum of Firefighting, Mysłowice

LT •

Kalbant apie ugniagesių judėjimą, dažnai pasigirsta žodžiai „Ištikimi tradicijai“. Šiame trumpame apžvalginiame straipsnyje pabandysiu atsakyti, kokia yra šios formuluotės genezė, pagrindimas ir jėga.

Savanoriškos ugniagesių komandos yra savanoriški susivienijimai, giliai įsišakniję mūsų tradicijoje, nors seniausioms iš jų yra vos kiek daugiau nei 150 metų. Kaip organizacijos, veikiančios visuomenės labui, jos remiasi vietos bendruomenėmis. Dėl svarbos, kurią jos turi užtikrinant bendrapiliečių saugumą, bet taip pat dėl to, kad dažnai yra centrai, kuriuose sutelktas tam tikros vietovės kultūrinis ir visuomeninis gyvenimas, jos nuolat džiaugiasi simpatija, pagarba ir pasitikėjimu. Veikdamos mažose, dažnai tradicinėse bendruomenėse, OSP tampa jų atrama. Tokį elgesį neabejotinai stiprina šeimos tradicijos dalyvauti ugniagesių gyvenime bei maža OSP narių kaita — daugelis jų visą gyvenimą skiria tarnystei ugniagesyboje, tapdami žinių lobynu ir pavyzdžiu jaunesniems draugams, taip pat natūraliais tradicijų saugotojais.

Stabili narystės struktūra užtikrina, kad OSP padaliniai rūpinasi tradicijų palaikymu savo aplinkoje. Būtent jų veikla tapo priežastimi, dėl kurios vienas iš šūkių, apibūdinančių savanoriškas ugniagesių komandas, yra „Ištikimi tradicijai“. Šiuo atveju tradicija suprantama kaip papročių, skirtų vietos bendruomenės gerovei, palaikymas.

Tarp jų, žinoma, yra gelbėjimo veikla ir pastangos įsigyti įrangą bei žmones jai vykdyti, bet taip pat plačiai suprantama kultūrinė veikla, be kita ko — vietos istorijos dokumentavimas, siekiant per ją parodyti ugniagesių veiklos prasmingumą kaip rūpestį mūsų bendru, kartų sukurtu gėriu. Tokiu būdu ugniagesiai stengiasi aktyvinti visuomenę geriau suprasti savanoriškų ugniagesių komandų veiklą ir jų vaidmenį.

Šiuos tikslus įgyvendina gausios OSP narių gretos, susibūrusios ugniagesių metraštininkų judėjime. Šiuo metu OSP veikia apie 8 tūkst. metraštininkų, vedančių 7 tūkst. kronikų. OSP taip pat veikia apie 1260 tradicijų kambarių, apie 31 muziejus (valstybinių, savivaldybių ir privačių). OSP yra namais 810 muzikos orkestrų, 360 meno kolektyvų ir 600 sporto komandų. Rūpinimosi tradicijomis jėga ir jos šaltinis glūdi nepaprastai turtingoje ugniagesių judėjimo istorijoje, kurios ištakų galime ieškoti XIX amžiuje.

Gaisrai per amžius siaubė miestus ir kaimus, sukeldami atskirų žmonių ir ištisų bendruomenių tragedijas. Kartu su viduramžių miestų plėtra imtasi teisinių priemonių, siekiant išvengti ugnies nelaimių. Pirmieji priešgaisriniai nuostatai Lenkijoje pasirodė XIV amžiuje — tai vadinamieji „ugnies tvarkaraščiai“ (*porządki ogniowe*), tačiau jie galiojo tik nedidelėse teritorijose. Iš pradžių šiuo klausimu susidomėjo atskirų miestų valdžios. Dabartinėse Lenkijos žemėse pirmąją tokią iniciatyvą ėmėsi Krokuvos miesto tarėjai jau 1374 metais. Panašūs įstatymai buvo priimti ir Varšuvoje 1546 bei 1550 metais. Sostinių pavyzdžiu sekė ir mažesni miestai, nustatydami priešgaisrinius nuostatus. Priešgaisrinės apsaugos problema buvo svarbus to meto žmonių klausimas — tai liudija faktas, kad savo garsiajame veikale „Šešios knygos apie Respublikos reformą“ autorius Andrzejus Frycz-Modrzewskis iškėlė pasiūlymą sukurti tinkamus nuostatus, garantuosiančius sklandų gelbėjimo akcijų vykdymą.

1696 metais Varšuvoje priimtas miesto valdžios nutarimas, pavedantis vadinamiesiems *feierherams* — vyresniesiems ugniesiems, kilusiems iš miesto valdžios, — vadovauti gesinimo akcijoms.

Kitas priešgaisrinę veiklą reglamentavęs teisės aktas buvo 1779 metais paskelbtas „Ugnies tvarka Varšuvoje, Didžiojo Karūnos maršalo galios teise nustatyta“, sukurtas maršalo Stanisławo Lubomirskio.

Vėlesniais metais, kartu su tautinių valstybių raida, su šio klausimo reguliavimu susijusias pareigas ėmė perimti valstybinės valdžios institucijos. Tai lėmė, kad daugelis valstybių ėmė kurti teisės aktus, siekiančius sukurti bendrą priešgaisrinės apsaugos sistemą, paremtą savo gyventojų jėgomis, steigdamos įvairias privalomąsias organizacijas, įpareigotas gesinti gaisrus. Tarp šių valstybių buvo ir Prūsija bei Austrija, jau XVIII amžiaus antrojoje pusėje įvedusios atitinkamus nuostatus. Tuo pat metu, miestams turtėjant, kai kurie iš jų ėmė kurti savo profesionalias ugniagesių komandas. Seniausia greičiausiai atsirado Lisabonoje 1643 metais.

Daugelis valstybių ėmė kurti teisės aktus, siekiančius sukurti bendrą priešgaisrinės apsaugos sistemą, paremtą savo gyventojų jėgomis, steigdamos įvairias privalomąsias organizacijas, įpareigotas gesinti gaisrus.

Galbūt jų pavyzdžiu sekdamos, ugniagesių komandos ėmė kurtis ir mažesniuose miestuose, tačiau jų nariai buvo savanoriai ir veikė visuomeniniais pagrindais. Pirmosios tokios savanoriškos ugniagesių komandos buvo įkurtos XIX amžiaus pradžioje Anglijoje.

Greitai paaiškėjo, kad ugniagesių komandos, XIX amžiuje kūrušios įvairiose Europos valstybėse, pajuto poreikį jungtis į korporacines sąjungas. Šios organizacijos tapo platforma mintims ir patirčiai keistis, siekiant pagerinti ugniagesių komandų veikimą per geresnį narių mokymą ir vis tobulesnės, našesnės įrangos naudojimą. XIX amžiuje dėl kaimyninių valstybių aneksinių veiksmų Lenkija neegzistavo. Dabartinė mūsų valstybės teritorija buvo padalinta tarp Austrijos, vėliau Austro-Vengrijos, Prūsijos, vėliau Vokietijos, ir Rusijos. Valdžia buvo svetimose rankose, ir priešgaisrinė apsauga skirtingai formavosi didžiąją XIX amžiaus dalį Rusijoje, Austrijoje ir Prūsijoje. Tai

turėjo esminę įtaką ugniagesių komandų bei ugniagesių sąjungų kūrimuisi dabartinės Lenkijos teritorijoje.

Anksčiausia priešgaisrinės apsaugos teisė atsirado Austrijos aneksuotoje teritorijoje. Iš 1786 metų kilo du imperatoriški įstatymai apie ugnies policiją miestams ir miesteliams bei apie ugnies policiją kaimo bendruomenėms, o šimtą metų vėliau buvo priimtas vadinamasis ugnies įstatymas miestams ir miesteliams iš 1891 metų.

Rusijos aneksuotoje teritorijoje pasirodė šie teisiniai aktai: nuostatai dėl miestų prievolės turėti gaisrų gesinimo įrangą, statyti šulinius ir kaminų valytojų pareigos (1819), potvarkis dėl vadinamojo karinio sandėlio kaip privalomos gaisrinės sargybos įsteigimo (1831), nutarimas kaimams dėl pagrindinės gesinimo įrangos palaikymo (1836), vaitų paskyrimas atsakingais už ugnies saugumo būklę (1864).

Prūsijos aneksuotoje teritorijoje ir Prūsijos valstybei priklausančiose srityse priešgaisrinė teisė rėmėsi daugiausia miestų statutais arba policijos potvarkiais, egzistavo priverstinės ugniagesių komandos pagal 1850 metų policijos valdymo įstatymą ir 1883 metų bendrojo šalies valdymo įstatymą. Šalia priverstinių komandų egzistavo profesionalios savivaldybių ir savanoriškos komandos, žinoma, visa tai prižiūrint policijai, t. y. viešajai valdžiai, nes žodis „policija“ tuomet turėjo kiek kitokią reikšmę nei šiandien.

XIX amžiaus septintajame dešimtmetyje priešgaisrinės organizacijos buvo įkurtos nepriklausomai visuose trijuose aneksuotuose regionuose.

Galicijoje 1860 m. įkurta Kraštinė draudimo nuo ugnies bendrovė, dėl savo globėjo šv. Florijono vadinta „Florianka“. Tolesnių veiksmų dėka buvo įsteigtos savanoriškos ugniagesių komandos, tarp jų: Krokuva, Grodek, Tarnovas (1865), Vadovicai (1867), Lvovas, Stanislavas (1868), Bochnia (1869), Brodi, Pšemyšlis, Samboras, Žyvecas (1871).

1875 metais Lvove I Kraštinis ugniagesių suvažiavimas įsteigė Galicijos ir Lodomerijos karalystės su Krokuvos didžiąja kunigaikštyste Kraštinę savanoriškų ugniagesių komandų sąjungą. Jos įkūrimas paskatino tolesnę organizacinę veiklą. Nepriklausomai nuo Galicijos karalystės sąjungos, 1914 metais buvo įkurta Lenkų ugniagesių komandų kraštinė sąjunga Tešino Silezijoje su būstine Tešine.

Lenkijos Karalystėje, vadinamojoje Kongreso karalystėje, vienos iš pirmųjų OSP buvo: Kališas (1864), Čenstachova (1871), Koninas ir Zgiežas (1874), Lenčyca (1875). 1881 metais jau veikė 27 ugniagesių organizacijos. 1915 metais Rusijos valdžia patvirtino Šv. Florijono draugijos įsteigimą. Kitais metais Varšuvoje visuotinis ugniagesių komandų suvažiavimas Bolesławo Chomiczo ir Józefo Tuliszkowskio iniciatyva įsteigė Florijanišką sąjungą (Związek Floriański).

Prūsijai priklausiusiose žemėse 1845 metais įkurta seniausia Prūsijos aneksuotos teritorijos OSP — Savanoriška gelbėjimo draugija Poznanėje, kuri 1872 metais buvo pertvarkyta į profesionalią ugniagesių komandą. Vėlesniais metais OSP įkurtos Glivicuose (1860), Gdansko Stargarde, Brodnicoje, Strželcuose Opolskiuose (1862), Myslowicuose, Torunėje (1864), Vžesnijoje (1869).

1863 metais įkurta Silezijos ir Poznanės sričių gaisrinių ir gelbėjimo draugijų sąjunga (Provincijos Silezijos-Poznanės ugniagesių sąjunga), kuri 1893 m. pasidalijo į: Poznanės provincijos ugniagesių sąjungą ir Provincijos Silezijos ugniagesių sąjungą. Be to, 1880 metais įkurta Pamario provincijos ugniagesių sąjunga.

Nepriklausomoje Lenkijoje ugniagesybos suvienijimo iniciatyvos ėmėsi Kraštinė savanoriškų ugniagesių komandų sąjunga iš Lvovo ir Florijanišką sąjunga iš Varšuvos. Jų veiklos dėka 1920 m. balandžio 27 d. Lvove įkurtas Tarpregioninis ugniagesybos reikalų komitetas, kurio posėdžiai vyko iki 1921 metų.

Tarpregioninio ugniagesybos komiteto pastangomis 1921 m. rugsėjį įvyko I Visos Lenkijos ugniagesių komandų suvažiavimas, subūręs beveik 3500 dalyvių. Jo metu įkurta Vyriausioji Lenkijos Respublikos ugniagesių komandų sąjunga, kurioje susibūrė įvairios ugniagesių sąjungos iš Lenkijos teritorijų — Didžiosios Lenkijos, Pamarės ir kitų. Jos pirmuoju pirmininku tapo Bolesławas Chomiczas, o vyriausiuoju inspektoriumi — Bolesławas Pachelskis.

Pagrindinės steigėjos buvo ugniagesių organizacijos, susikūrusios dar aneksijos

laikotarpiu dabartinės Lenkijos teritorijoje. Tarp jų buvo: jau minėtoji Florijanišką sąjunga, Lenkų ugniagesių komandų kraštinė sąjunga Tešino Silezijoje, Galicijos ir Lodomerijos karalystės su Krokuvos didžiąja kunigaikštyste Kraštinė savanoriškų ugniagesių komandų sąjunga — seniausia iš jų (abi pastarosios iš Habsburgų valdomų žemių) — bei Didžiosios Lenkijos ugniagesių sąjunga ir Pamarės ugniagesių sąjunga iš Prūsijos aneksuotos teritorijos.

Naujai įkurta sąjunga susidūrė su daugybe problemų, kilusių dėl skirtumų, atsiradusių atskirų sąjungų istorinėje raidoje, tarp jų — reglamentų, uniformų ir apdovanojimų skirtumai. Taip pat buvo vykdoma veikla, skirta suvienodinti organizacines sąjungos struktūras. Jau 1922 metais suvienodinta vaivadijų struktūra, o vėliau imtasi žingsnių suvienodinti apygardų ir apskričių sąjungas. Taip pat stengtasi paveikti valdžią, kad ji imtųsi apleistos

Dr. Paweł K. Gąsiorczyk, Centrinis gaisrininkystės muziejus Myslowicuose. | Dr Paweł K. Gąsiorczyk, Centralne Muzeum Pożarnictwa w Mysłowicach. | Dr. Paweł K. Gąsiorczyk, Central Museum of Firefighting in Mysłowice.

priešgaisrinės apsaugos teisės. Didesnius pokyčius atnešė tik 1930-ieji. 1933 metais Ministrų tarybos nutarimu Sąjunga pripažinta aukštesnės naudos organizacija, kartu pakeičiant pavadinimą ir atsisakant žodžio „vyriausioji“ — taip atsirado Lenkijos Respublikos ugniagesių komandų sąjunga. Tuo pačiu nutarimu sąjungai suteiktas naujas statutas, kuris reorganizavo sąjungos valdžios struktūras ir suteikė jai nuoseklesnę struktūrą su padalijimu į vaivadijas ir apskritis. Dėl šių pokyčių suintensyvėjo naujų ugniagesių komandų steigimas. Kitą pokytį atnešė 1934-ieji, kai paskelbtas Apsaugos nuo gaisrų ir kitų nelaimių įstatymas — tai buvo pirmasis tokio pobūdžio teisės aktas nepriklausomoje Lenkijoje.

Remdamasi 1930-ųjų reguliavimais, Sąjunga veikė iki Antrojo pasaulinio karo. Tarp vykdomų užduočių buvo mokymo veikla — organizuojami ugniagesių ir karininkų kursai. Sąjungos techninis skyrius rengė ir tvirtino ugniagesių įrangos normas, specialus profesionalių komandų referatas prižiūrėjo profesionalių komandų darbą. Taip pat leista ugniagesių spauda, Sąjunga neatsisakė ir auklėjamosios-kultūrinės veiklos. 1938 metų duomenys byloja apie 2561 šviestuvę, 707 bibliotekas ir skaityklas, 1485 teatro kolektyvus ir 1020 orkestrų.

Antrojo pasaulinio karo katastrofa neaplenkė ir ugniagesių komandų. Atsidavusi ugniagesių veikla rugsėjo mūšiuose, ypač gesinant bombardavimų padarinius, pareikalavo žmonių ir įrangos nuostolių. Įžengiantys vokiečių kariai ne visada atskirdavo karines uniformas nuo ugniagesių — tai taip pat prisidėjo prie tragiškų klaidų, kurių metu žuvo ugniagesiai. Vietoj likviduotos Ugniagesių komandų sąjungos vokiečiai sukūrė Lenkijos ugniagesių komandų komisarinio techninio vadovo pareigybę, pavaldžią vokiečių tvarkos policijai, kuriai buvo pavaldžios lenkų ugniagesių komandos. Susitarus su pogrindžio valdžia, šias pareigas užėmė plk. Jerzys Lgockis. Jas perėmęs, jis su savo pavaldiniais, tarp kurių buvo Józefas Mikuła — ankstesnis Silezijos vaivadijos ugniagesių inspektorius — ėmė organizuoti ugniagesių pasipriešinimo judėjimą „Skała“. SRO „Skała“ užsiėmė kariniu ugniagesių rengimu, sabotažu, slėpimu ir pervežimu cichociemnych (tyliai atskrendančių specialiųjų operacijų karių) bei nuo vokiečių besislepiančių žmonių, taip pat nelegalios spaudos ir ginklų.

Pasibaigus karo veiksmams, prasidėjo ugniagesių pastočių ir struktūrų atstatymo darbai, nes karas sukėlė milžiniškus žmonių ir įrangos nuostolius

Artėjant karo pabaigai ir frontui slenkant, ugniagesiai ėmėsi diversinės veiklos, siekdami sustabdyti okupantų išvežamą ugniagesių turtą. Pasibaigus karo veiksmams, prasidėjo ugniagesių pastočių ir struktūrų atstatymo darbai, nes karas sukėlė milžiniškus žmonių ir įrangos nuostolius. Verta atkreipti dėmesį, kad į Reichą įjungtose teritorijose dalis ugniagesių savanorių buvo šaukiami į vokiečių kariuomenę. Ugniagesių struktūrų atstatymo darbus nutraukė komunistų valdžios 1949 metais atliktas atgimusios Ugniagesių komandų sąjungos, kurios vadovavimą vėl perėmė Bolesławas Chomiczas, likvidavimas. Kaip Sąjungos pakaitala, 1950 metais įkurta Vyriausioji ugniagesių komandų valdyba, turėjusi prižiūrėti tiek profesionalias, tiek savanoriškas komandas. Tačiau vėlesni pakeitimai sujaukė jos struktūros aiškumą ir nuoseklumą, ir tik Valstybinės ugniagesių tarnybos įkūrimas 1992 metais ją atkūrė. Grįžtant prie savanoriškų ugniagesių komandų — 1956 metų atšilimo bangoje leista atkurti Savanoriškų ugniagesių komandų sąjungą, apjungusią tik savanoriškas komandas. Paskutinis Sąjungos atgimimo etapas buvo Lenkijos Respublikos pavadinimo grąžinimas 1992 metais.

Iš šio gausaus šaltinio, kurį sudaro nepaprastai turtinga ugniagesių judėjimo istorija, kurią tepajėgiau vos paviršutiniškai nubraižyti, kyla ugniagesių tradicija. Iš ten kyla ir jėga, leidžianti naujo ugniagesių kartoms palaikyti gerus papročius, tarnaujančius mūsų visų gerovei — tai, ką vadiname tradicija.

Piknikas su gaisrininkais. | Piknik ze strażakami. | Picnic with Firefighters.

zarządzie kraju. Obok straży przymusowych, istniały straże zawodowe gminne i ochotnicze, oczywiście wszystko pod nadzorem policyjnym, czyli publicznym, gdyż słowo policyjne miało wówczas troszkę inne znaczenie niż obecnie.

W latach sześćdziesiątych XIX wieku organizacje przeciwpożarowe zorganizowano niezależnie we wszystkich zaborach.

W Galicji w 1860 r. powstało Krajowe Towarzystwo Ubezpieczeń od Ognia, od swojego patrona św. Floriana zwane „Florianką". W następstwie tych działań założono między innymi, takie ochotnicze straże pożarne jak: Kraków, Gródek, Tarnów (1865), Wadowice (1867), Lwów, Stanisławów (1868), Bochnia (1869), Brody, Przemyśl, Sambor, Żywiec (1871).

W 1875 roku we Lwowie I Krajowy Zjazd Strażacki powołał Krajowy Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim. Jego założone spowodowało dalszą działalność organizacyjną. Niezależnie od Krajowego Związku Królestwa Galicji w 1914 roku założono Krajowy Związek Polskich Straży Pożarnych na Śląsku Cieszyńskim z siedzibą w Cieszynie.

W Królestwie Polskim, tzw. Kongresowym jednymi z pierwszych były m.in. następujące OSP: Kalisz (1864), Częstochowa (1871), Konin i Zgierz (1874), Łęczyca (1875). W 1881 roku działało już 27 organizacji strażackich. W 1915 roku władze rosyjskie zatwierdziły założenie Towa-

Dėl avarinės Šv. Florijono koplyčios būklės Šv. Florijono Corpi Santi šiuo metu yra saugomas Šv. Jurgio bažnyčioje. | Ze względu na zły stan techniczny kaplicy św. Floriana, Corpi Santi św. Floriana jest obecnie przechowywany w kościele św. Jerzego. | Due to the poor structural condition of St. Florian's Chapel, the Corpi Santi of St. Florian is currently housed in St. George's Church.

ganisational activity. Independently of the Galician Provincial Union, in 1914 the Provincial Union of Polish Fire Brigades in Cieszyn Silesia was founded, with its seat in Cieszyn.

In the Kingdom of Poland, the so-called Congress Kingdom, among the first VFBs were: Kalisz (1864), Częstochowa (1871), Konin and Zgierz (1874), Łęczyca (1875). By 1881, 27 firefighting organisations were already in operation. In 1915, the Russian authorities approved the founding of the Society of St Florian. The following year, at a National Congress of Fire Brigades in Warsaw, the Florian Union (*Związek Floriański*) was established on the initiative of Bolesław Chomicz and Józef Tuliszkowski.

On the lands under Prussian rule, in 1845 the oldest VFB of the Prussian partition was founded — the Voluntary Rescue Society in Poznań, which was transformed into a professional fire brigade in 1872. In subsequent years, VFBs were established in Gliwice (1860), Starogard Gdański, Brodnica, Strzelce Opolskie (1862), Mysłowice, Toruń (1864), Września (1869).

In 1863, the Union of Fire and Rescue Societies of the Communes of Silesia and

Piknikas su gaisriniinkais. | Piknik ze strażakami. | Picnic with Firefighters.

Ugniagesybos istorija Lietuvoje

Historia pożarnictwa na Litwie

he history of firefighting in Lithuania

Pagal **Artūro Vaišnoro** medžiagą, Ugniagesių Savanorių Draugijos vadovo

Opracowanie skrócone na podstawie materiałów **Artūrasa Vaišnorasa**, prezesa Stowarzyszenia Ochotniczej Służby Strażaków Rejonu Wileńskiego.

Based on materials by **Artūras Vaišnoras**, Head of the Vilnius District Volunteer Firefighters Association

LT •

Ugniagesybos pradžia Lietuvoje

Žmonės nuo seno kovojo su gaisrais, tačiau ilgą laiką organizuotos priešgaisrinės apsaugos nebuvo. Gaisrus gesino patys gyventojai — kibirais, kirviais, ardydami degančius pastatus arba tiesiog stebėdami, kaip ugnis naikina jų turtą. Dideli miestų gaisrai buvo dažni visoje Europoje, ir Lietuva nebuvo išimtis. Nuo XIV iki XVIII amžiaus Vilnių gaisrai nusiaubė mažiausiai 16 kartų.

1536 metais Vilniuje buvo priimti pirmieji sprendimai dėl priešgaisrinės apsaugos: nurodyta statyti namus didesniu atstumu vieną nuo kito ir tiesti tiesesnes gatves, kad būtų sunkiau ugniai plisti. Žygimantas Augustas pavedė įrengti vandentiekio tinklą, skirtą ne tik gyventojams, bet ir gaisrams gesinti. Vilniui buvo nupirkta apie 100 vandens siurblių — tais laikais tai atitiko Vakarų Europos standartus. Tai liudija, kad XVI amžiuje Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė buvo moderni valstybė ugniagesybos srityje.

XIX amžiaus pradžioje pradėjo formuotis organizuota priešgaisrinė apsauga. 1802 metais Karaliaučiuje buvo išleista pirmoji lietuviška knyga apie ugniagesybą — „Ugnies knygelė“. Antroje XIX amžiaus pusėje ėmė kurtis savanoriškos ugniagesių komandos. Rusijos imperijos valdžia ribojo jų steigimą, tačiau po 1905 metų kurti tokias organizacijas tapo lengviau ir Lietuvoje atsirado apie 25 draugijas.

1914 metais, prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, Lietuvoje jau veikė 79 ugniagesių komandos. Daugelyje miestelių priešgaisrine įranga rūpinosi vietos bendruomenės, ypač žydų kilmės gyventojai.

Ugniagesyba tarpukario Lietuvoje (1918–1940)

Po Pirmojo pasaulinio karo ugniagesybos padėtis buvo labai sunki. Dalis įrangos buvo sunaikinta arba rekvizuota. Gaisrai dažnai buvo gesinami primityviais būdais, keliant pavojų gyventojų gyvybei.

Tačiau visuomenė suprato organizuotos priešgaisrinės apsaugos svarbą, todėl ėmė kurtis savanoriškos komandos. Vienu iš svarbiausių ugniagesybos organizatorių tapo Domininkas Siemaška, siekęs suvienyti visas Lietuvos ugniagesių organizacijas. 1924 metais Kaune įvyko pirmasis Lietuvos ugniagesių draugijų suvažiavimas.

Didžiausia problema buvo finansavimas. Valstybė nepriėmė aiškaus ugniagesybą reglamentuojančio įstatymo, todėl savivaldybės šiam tikslui skyrė labai skirtingas lėšas. Kai kurios neskyrė beveik nieko, o kitos ugniagesybai skirdavo

Artūras Vaišnoras, Vilniaus rajono savanoriškos ugniagesių tarnybos asociacija, pirmininkas. | Artūras Vaišnoras, prezes Stowarzyszenia Ochotniczej Straży Pożarnej Rejonu Wileńskiego. | Artūras Vaišnoras, President of the Vilnius District Volunteer Fire Service Association.

nemažą dalį savo biudžeto. Savanoriai provincijoje dažnai išsilaikydavo iš aukų, renginių organizavimo, šokių vakarų ir kitų iniciatyvų.

1926 metais buvo parengtas ugniagesybos įstatymo projektas, tačiau jis nebuvo priimtas. Tik 1935 metais pasirodė naujas projektas, kuris taip pat neišsprendė visų problemų.

Tarpukario ugniagesybos pagrindą sudarė savanoriai, tarp kurių buvo daug Lietuvos žydų.

Tarpukario ugniagesybos pagrindą sudarė savanoriai, tarp kurių buvo daug Lietuvos žydų. Litvakiai, gyvenę miestuose ir miesteliuose, kūrė ugniagesių komandas, kad apsaugotų savo turtą nuo dažnų gaisrų. Vėliau pradėjo kurtis ir Lietuvos šaulių sąjungos ugniagesių padaliniai.

1930–1940 metais Lietuvoje daugėjo mišrių padalinių, kuriuose tarnavo tiek savanoriai, tiek etatiniai specialistai — vairuotojai, mechanikai ar vadai. Nepaisant finansinių sunkumų, ugniagesiai sėkmingai gesino gaisrus ir gelbėjo žmones.

Ugniagesyba Vilniuje ir Klaipėdos krašte

Lietuvai atgavus Vilnių 1939 metais, ten veikė profesionali miesto ugniagesių komanda, turėjusi modernios įrangos ir dirbtuves. Kitose Vilniaus krašto vietovėse dirbo daugiausia ugniagesiai savanoriai. Žinoma, kad savanoriškos komandos veikė Nemenčinėje, Paberžėje ir Buivydžiuose.

Klaipėdos krašte ugniagesyba buvo organizuota pagal vokišką modelį. 1936 metais priimtas reglamentas numatė, kad visi gyventojai privalo padėti gesinti gaisrus. Vietovės, turinčios įrangos, privalėjo remti ir kaimynines vietoves. Ši sistema buvo geriau organizuota nei likusioje Lietuvos dalyje.

Sovietinės ir nacistinės okupacijos laikotarpis

1940 metais sovietai uždraudė Lietuvos šaulių sąjungą ir kitas organizacijas, likvidavo ir Lietuvos ugniagesių organizacijų sąjungą. Savanoriška veikla tapo neaiški, todėl dalis padalinių buvo perduota savivaldybėms.

1941–1944 metais Lietuvos ugniagesybą ištiko tragedija. Holokausto metu buvo nužudyta daugiau nei 2000 žydų ugniagesių savanorių. Ugniagesių skaičius Lietuvoje sumažėjo daugiau nei keturis kartus.

Po karo sovietai sukūrė centralizuotą sistemą. Didžiausiuose miestuose buvo kuriami profesionalūs, sukarininti ugniagesių padaliniai, o kaimuose veikė savanoriškos komandos. 1949 metais buvo įkurta Lietuvos TSR savanoriška ugniagesių draugija, vienijusi savanorius iš visos Lietuvos.

Kolūkiuose buvo kuriami nedideli ugniagesių padaliniai, dažnai turintys tik rankinius siurblius arba vieną automobilį. Nepaisant to, savanoriai ne kartą išgelbėjo miestelius nuo didelių gaisrų.

1957 metais sistema galutinai atsisakė savanoriško modelio — padaliniuose daugėjo etatinių darbuotojų, ir ugniagesyba tapo profesionalia tarnyba.

Ugniagesiai nepriklausomoje Lietuvoje

Atkūrus nepriklausomybę ir žlugus kolūkių sistemai, kaimiškoji ugniagesyba atsidūrė pavojuje. Daug padalinių išliko tik dėl entuziastų pastangų. Atskiruose rajonuose ėmė kurtis ugniagesių savanorių organizacijos, ieškojusios finansinės paramos, pirkusios naudotą įrangą ir savarankiškai organizavusios savo veiklą.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas ilgą laiką skeptiškai vertino savanorių veiklą, tačiau jie išliko svarbia vietos bendruomenių dalimi.

Vienas ryškiausių pavyzdžių — Nemenčinės savanoriška ugniagesių komanda, kurios istorija siekia tarpukarį. 2001 metais ten buvo atnaujinta savanoriška veikla, restauruotas senas gaisrinis automobilis „Scania“, o 2024 metais ugniagesiai savanoriai iš nuosavų lėšų nupirko ir perstatė naują gaisrinį automobilį su 8000 litrų talpos cistena.

Šiuo metu savanoriškų ugniagesių komandų veikla tęsiama Avižieniuose, Paberžėje, Kalvelių ir Nemenčinėje. Nepaisant sunkumų, savanoriškos ugniagesybos tradicija Lietuvoje išlieka gyva.

PL •

Początki pożarnictwa na Litwie

Ludzie od dawna zmagali się z pożarami, jednak przez długi czas nie istniała zorganizowana ochrona przeciwpożarowa. Pożary gasili sami mieszkańcy — za pomocą wiader, siekier, rozbierając płonące budynki lub po prostu obserwując, jak ogień niszczy ich dobytek. Wielkie pożary miast były częste w całej Europie, a Litwa nie stanowiła wyjątku. Wilno od XIV do XVIII wieku zostało spustoszone przez pożary co najmniej 16 razy.

W 1536 roku w Wilnie podjęto pierwsze decyzje dotyczące ochrony przeciwpożarowej: nakazano budować domy w większych odstępach i wytyczać prostsze ulice, aby utrudnić rozprzestrzenianie się ognia. Zygmunt August polecił zorganizować sieć wodociągową przeznaczoną nie tylko dla mieszkańców, ale również do gaszenia pożarów. Dla Wilna zakupiono około 100 pomp wodnych — na tamte czasy odpowiadało to standardom Europy Zachodniej. Świadczy to o tym, że w XVI wieku Wielkie Księstwo Litewskie było nowoczesnym państwem w dziedzinie pożarnictwa.

Na początku XIX wieku zaczęła się kształtować zorganizowana ochrona przeciwpożarowa. W 1802 roku w Królewcu wydano pierwszą litewską książkę o pożarnictwie — „Książeczkę o ogniu” (*Ugnies knygelė*). W drugiej połowie XIX wieku zaczęły powstawać ochotnicze straże pożarne. Władze Imperium Rosyjskiego ograniczały ich tworzenie, jednak po 1905 roku zakładanie takich organizacji stało się łatwiejsze i na Litwie powstało około 25 stowarzyszeń.

W 1914 roku, wraz z wybuchem I wojny światowej, na Litwie działało już 79 straży pożarnych. W wielu miasteczkach sprzętem pożarniczym zajmowały się lokalne społeczności, szczególnie mieszkańcy pochodzenia żydowskiego.

Pożarnictwo w międzywojennej Litwie (1918–1940)

Po I wojnie światowej stan pożarnictwa był bardzo trudny. Część sprzętu została zniszczona lub zarekwirowana. Pożary często gaszono prymitywnymi metodami, narażając życie mieszkańców.

Piknikas su gaisrininkais. | Piknik ze strażakami. | Picnic with Firefighters.

Społeczeństwo dostrzegało jednak znaczenie zorganizowanej ochrony przeciwpożarowej, dlatego zaczęły powstawać ochotnicze drużyny. Jednym z najważniejszych organizatorów pożarnictwa został Domininkas Siemaška, który dążył do zjednoczenia wszystkich litewskich organizacji strażackich. W 1924 roku w Kownie odbył się pierwszy zjazd litewskich stowarzyszeń strażackich.

Największym problemem było finansowanie. Państwo nie przyjęło jasnej ustawy regulującej pożarnictwo, dlatego samorządy przeznaczały na ten cel bardzo różne środki. Niektóre nie przeznaczały niemal nic, podczas gdy inne wydawały na pożarnictwo znaczną część swojego budżetu. Ochotnicy na prowincji często utrzymywali się z darowizn, organizacji imprez, zabaw tanecznych i innych inicjatyw.

In individual districts, volunteer firefighter organisations began to emerge, seeking financial support, purchasing second-hand equipment and independently organising their activities.

The Fire Protection and Rescue Department long viewed volunteer activity with scepticism, yet volunteers remained an important part of local communities.

One of the most striking examples is the Volunteer Fire Brigade in Nemenčinė, whose history stretches back to the interwar period. In 2001, volunteer activity was resumed there, an old “Scania” fire engine was restored, and in 2024, volunteer firefighters purchased and rebuilt — from their own funds — a new fire engine with an 8,000-litre tank.

At present, volunteer fire brigade activity continues in Avižieniai, Paberžė, Kalveliai and Nemenčinė. Despite the difficulties, the tradition of volunteer firefighting in Lithuania remains alive.

Sėdi iš dešinės į kairę: Elvira Černikova - Vilniaus rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos buhalterė; Kęstutis Velikianecas - Vilniaus rajono savivaldybės priešgaisrinės tarnybos direktorius; Artūras Vaišnoras - Vilniaus rajono ugniagesių savanorių draugijos pirmininkas; Andrzej Waszczeniuk, Korycino, Lenkijos Respublika savivaldybės iždininkas. | Siedzą od prawej do lewej: Elvira Černikova – księgowa Straży Pożarnej Samorządu Rejonu Wileńskiego; Kęstutis Velikianecas – dyrektor Straży Pożarnej Samorządu Rejonu Wileńskiego; Artūras Vaišnoras – prezes Stowarzyszenia Ochotniczych Strażaków Rejonu Wileńskiego; Andrzej Waszczeniuk – skarbnik gminy Korycin, Rzeczpospolita Polska. | Seated from right to left: Elvira Černikova – accountant of the Vilnius District Municipal Fire Service; Kęstutis Velikianecas – director of the Vilnius District Municipal Fire Service; Artūras Vaišnoras – chairman of the Vilnius District Volunteer Firefighters Association; Andrzej Waszczeniuk – treasurer of Korycin Municipality, Republic of Poland.

Piknikas su gaisrininkais. | Piknik ze strażakami. | Picnic with Firefighters.

Šv. Florijono globoje:
Lietuvos ugniagesybos istorija

Pod opieką św. Floriana:
historia litewskiego pożarnictwa

Under the Patronage of St Florian:
A Brief History of Lithuanian Firefighting

Pagal **Skirmanto Andriušio** medžiagą. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM

Opracowanie skrócone na podstawie materiałów **Skirmantasa Andriušisa**. Departament Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa przy MSW

Based on materials by **Skirmantas Andriušis**, Fire Protection and Rescue Department, Ministry of the Interior

LT •

Ugniagesybos ištakos Lietuvoje

Kova su gaisrais Lietuvoje prasidėjo dar Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais. XVI a. Vilniuje buvo priimami pirmieji priešgaisriniai reikalavimai: miesto gyventojai privalėjo turėti gesinimo priemones, o namai buvo statomi taip, kad ugnis neplistų. Vėliau uždrausta statyti medinius pastatus miesto centre ir įsakyta stogus dengti čerpėmis. Šios priemonės rodo, kad gaisrų prevencija buvo svarbi jau ankstyvaisiais laikais.

Profesionalios ugniagesybos pradžia laikoma 1802 m. gegužės 26 d., kai Vilniuje buvo įsteigta pirmoji miesto ugniagesių komanda. Joje dirbo 45 ugniagesiai, vadovaujami brandmeisterio. Komanda turėjo gesinimo įrangą, vandens transportavimo priemones ir kitą inventorių. Tais pačiais metais pasirodė ir pirmasis lietuviškas priešgaisrinės apsaugos leidinys „Ugnies knygelės“.

XIX a. antroje pusėje Lietuvoje sparčiai kūrėsi savanoriškos gaisrininkų draugijos.

Jos vienijo žmones, kurie savo lėšomis ir darbu saugojo bendruomenes nuo gaisrų. Iki Pirmojo pasaulinio karo Lietuvoje veikė apie 80 tokių draugijų.

Ugniagesyba nepriklausomoje Lietuvoje (1918–1940)

Vienas svarbiausių tarpukario ugniagesybos organizatorių buvo Domininkas Siemaška. Jis 1913 m. subūrė Šnipiškių savanorių ugniagesių komandą, aktyviai dalyvavo gesinant gaisrus ir rūpinosi ugniagesybos plėtra valstybėje. 1923 m. pradėjo leisti pirmąjį Lietuvos ugniagesių žurnalą „Lietuvos gaisrininkas“.

Tarpukariu veikė įvairių rūšių ugniagesių organizacijos: savanorių, savivaldybių, kariuomenės, geležinkelio ir Lietuvos šaulių sąjungos ugniagesiai. Siekiant koordinuoti jų veiklą, 1924 m. buvo įkurta Lietuvos ugniagesių organizacijų sąjunga (LUOS). Ji rūpinosi ugniagesių mokymu, technikos tobulinimu, ryšiais su užsieniu ir profesijos populiarinimu.

Didžiausia problema buvo finansavimas. Valstybė neturėjo vieningos priešgaisrinės apsaugos finansavimo sistemos, todėl dauguma ugniagesių organizacijų išsilaikė savivaldybių, rėmėjų ir pačių narių lėšomis.

Skirmantas Andriušis, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM. | Skirmantas Andriušis, Departament Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa przy MSW. | Skirmantas Andriušis, Fire and Rescue Department under the Ministry of the Interior.

Ugniagesiai gelbėtojai išlieka labiausiai visuomenės vertinama institucija Lietuvoje – jais pasitiki apie 90 proc. gyventojų.

1918–1940 m. Lietuvoje kilo apie 27 tūkst. gaisrų, sudegė daugiau kaip 45 tūkst. pastatų. Dažniausios nelaimių priežastys buvo neatsargus elgesys su ugnimi, statybos pažeidimai, netvarkingi kaminai, perkūnija ir padegimai.

Okupacijų laikotarpis

Pirmosios sovietų okupacijos metu buvo panaikintos nepriklausomos ugniagesių organizacijos, uždrausta LUOS veikla, dalis ugniagesių vadovų represuoti. Nacių okupacijos metais tarp Holokausto aukų buvo ir daug žydų tautybės ugniagesių.

Antrosios sovietų okupacijos laikotarpiu ugniagesyba tapo profesionalia valstybės tarnyba. Buvo modernizuojama technika ir stiprinama priešgaisrinė apsauga, ypač strategiškai svarbiuose objektuose.

Ugniagesiai gelbėtojai atkūrus nepriklausomybę

1990 m. įkurtas Priešgaisrinės apsaugos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, vėliau tapęs Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentu (PAGD). Nuo 1994 m. ugniagesiams pavesta ne tik gesinti gaisrus, bet ir vykdyti gelbėjimo darbus.

Per kelis dešimtmečius buvo atliktos svarbios reformos: įsteigtos profesionalios priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, priimtas Priešgaisrinės saugos įstatymas, įkurta Ugniagesių gelbėtojų mokykla, o prie departamento prijungtos civilinės saugos ir pagalbos tarnybos. 2016 m. įteisintas savanorių ugniagesių statusas.

Šiandien

Per 35 nepriklausomybės metus PAGD tapo viena svarbiausių Lietuvos vidaus saugumo institucijų. Šiuo metu departamente dirba daugiau kaip 4000 darbuotojų, iš jų apie 2600 – ugniagesiai gelbėtojai. Jie ne tik gesina gaisrus ir gelbsti žmones, bet ir stiprina civilinę saugą, rengia visuomenę ekstremalioms situacijoms bei vysto perspėjimo sistemas.

Ugniagesiai gelbėtojai išlieka labiausiai visuomenės vertinama institucija Lietuvoje – jais pasitiki apie 90 proc. gyventojų. Šis pasitikėjimas pelnytas profesionalumu, pasiaukojimu ir nuolatiniu darbu saugant žmonių gyvybes bei turtą.

Artimui pagalba, Dievui – garbė.

forts, and by the outbreak of the First World War approximately 80 fire societies were operating throughout the country. These organisations played a crucial role in protecting lives and property while fostering civic engagement.

Firefighting in Independent Lithuania (1918–1940)

One of the key figures in modern Lithuanian firefighting was Domininkas Siemaška. In 1913, he organised a volunteer brigade in Vilnius's Šnipiškės district. During the First World War, his unit guarded warehouses, barracks and residential buildings, continuing to protect the city even after German forces entered Vilnius.

Following Lithuania's independence, Siemaška became a leading advocate for firefighting development. He participated in the Paris Peace Conference in 1919, helped organise new brigades, assisted in combating the major Kaunas fire of 1920, and launched the country's first firefighting journal, Lietuvos gaisrininkas ("The Lithuanian Firefighter"), in 1923.

Fire protection during the interwar period relied on a combination of volunteer, municipal, military, railway and Riflemen's Union fire brigades. To coordinate these diverse organisations, the Lithuanian Union of Firefighting Organisations (LUOS) was established in 1924. It promoted profes-

Piknikas su gaisrininkais. | Piknik ze strażakami. | Picnic with Firefighters.

03

Sveikinimai

Gratulacje

Congratulations

• 91

• 95

• 99

• 103

• 107

Vilniaus rajono savivaldybės meras Robert Duchnevič

Mer Samorządu Rejonu Wileńskiego Robert Duchniewicz

Mayor of the Vilnius District Municipality Robert Duchnevič

J.E. Lietuvos Respublikos ambasadorė prie Šventojo Sosto ir Maltos ordino dr. Sigita Maslauskaitė-Mažylienė

J.E. Ambasador Republiki Litewskiej przy Stolicy Apostolskiej i Zakonie Maltańskim dr Sigita Maslauskaitė-Mažylienė

H.E. Ambassador of the Republic of Lithuania to the Holy See and the Order of Malta, Dr Sigita Maslauskaitė-Mažylienė

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras Vladislav Kondratovič

Minister Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej Władysław Kondratowicz

Minister of the Interior of the Republic of Lithuania Vladislav Kondratovič

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo Departamento direktorius vidaus tarnybos generolas Renatas Požėla

Dyrektor Departamentu Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa, generał służby wewnętrznej Renatas Požėla

Renatas Požėla, Director of the Fire and Rescue Department, General of the Internal Service

Valdas Krulikauskas Vyresnysis patarėjas, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (Pasirengimo pareigūnas)

Valdas Krulikauskas Starszy Doradca, Ministerstwo Kultury Republiki Litewskiej (Oficer ds. Gotowości)

Valdas Krulikauskas Senior Adviser, Ministry of Culture of the Republic of Lithuania (Readiness Officer)

Vilniaus rajono savivaldybės meras, **Robert Duchnevič**

Mer Samorządu Rejonu Wileńskiego, **Robert Duchniewicz**

Mayor of the Vilnius District Municipality, **Robert Duchnevič**

LT

Jūsų rankose – itin retos tematikos leidinys, išskirtinis ne tik Lietuvos, bet ir pasaulio mastu.

Nedidelė Buivydžių parapija Vilniaus rajone ir jos bendruomenė, gyvenanti pačiame Lietuvos, o kartu ir – Europos Sąjungos pasienyje, saugo unikalų religinį paveldą – šv. Florijono *Corpi Santi* relikviją. Tai per šimtmečių karus išsaugotas ir sovietinės okupacijos ateizmo dešimtmečius išgyvenęs sakralinis atminimo ženklas, liudijantis mūsų krašto tikėjimo, kultūros ir istorijos tvarumą.

Tai per šimtmečių karus išsaugotas ir sovietinės okupacijos ateizmo dešimtmečius išgyvenęs sakralinis atminimo ženklas, liudijantis mūsų krašto tikėjimo, kultūros ir istorijos tvarumą.

2025 metais surengta konferencija gali tapti reikšminga pradžia naujiems turizmo ir piligrimystės maršrutams. Svarbi ne tik pati konferencija, bet ir joje skaityti pranešimai, publikuojami šiame leidinyje. Jie padeda šiuolaikinei visuomenei iš naujo atrasti viduramžių Lietuvos kultūrinį bei religinį paveldą.

Labiausiai džiugina vietos žmonių dėmesys savo krašto istorijai ir nuoširdus siekis perduoti ateities kartoms vertybes, kurios buvo brangios jų protėviams. Juk be bendruomenės įsitraukimo istorinė atmintis pamažu nyksta.

Buivydžiai turi išskirtinį potencialą kurti įdomų, patrauklų ir prasmingą pasakojimą – tokį, kuris kalbėtų ne tik apie praeitį, bet ir garsintų Vilniaus rajoną toli už jo ribų, visame katalikiškame pasaulyje.

Kiekvienam, kuris skaitys šį leidinį, linkiu apsilankyti Buivydžių miestelyje, užsukti į Šv. Jurgio bažnyčią ir savo akimis pamatyti šv. Florijono *Corpi Santi* – tolimąją baroko epochą menantį pėdsaką mūsų krašte. Galbūt šis susitikimas taps įkvėpimu naujiems atradimams ir primins, kad didelės istorijos dažnai gimsta mažuose miesteliuose.

PL

W Państwa ręce trafia publikacja poświęcona niezwykle rzadkiej tematyce, wyjątkowa nie tylko w skali Litwy, lecz także całego świata.

Niewielka parafia bujwidzka, położona w rejonie wileńskim, wraz ze swoją wspólnotą zamieszkującą samo pogranicze Litwy i jednocześnie Unii Europejskiej, strzeże unikalnego dziedzictwa religijnego – relikwii św. Floriana *Corpi Santi*. Ten sakralny znak pamięci, ocalony z zawieruch dziejowych minionych stuleci i przetrwały dekady ateizmu w okresie okupacji sowieckiej, stanowi świadectwo trwałości wiary, kultury i historii naszej ziemi.

Konferencja zorganizowana w 2025 roku może stać się istotnym impulsem dla rozwoju nowych szlaków turystycznych i pielgrzymkowych. Doniosłe znaczenie ma nie tylko samo wydarzenie, lecz również wygłoszone podczas niego referaty, opublikowane w niniejszym tomie. Stanowią one cenny wkład w ponowne odkrywanie przez współczesne społeczeństwo średniowiecznego dziedzictwa kulturowego i religijnego Litwy.

J.E. Lietuvos Respublikos ambasadorė prie Šventojo Sosto ir Maltos ordino dr. **Sigita Maslauskaitė-Mažylienė**

J.E. Ambasador Republiki Litewskiej przy Stolicy Apostolskiej i Zakonie Maltańskim dr **Sigita Maslauskaitė-Mažylienė**

H.E. Ambassador of the Republic of Lithuania to the Holy See and the Order of Malta, Dr **Sigita Maslauskaitė-Mažylienė**

LT

Krikščionybėje relikvijų kultas remiasi tikėjimu mirusiųjų prisikėlimu ir įsitikinimu, kad Dievas nepalieka tikinčiųjų mirties karalystėje (Ps 16,10; Apd 2,27).

Ankstyvai krikščionių bendruomenei relikvijos buvo kankinystės liudijimas, tikėjimo pergalė prieš baimę ir būsimojo prisikėlimo pranašystė. Kankiniai be baimės išpažino tikėjimą mirties akivaizdoje, jį paliudydami savo gyvenimu. Todėl jų žemiškieji palaikai laikomi nemirtingumo ir Dievo malonės nešėjais. Praktikuodami relikvijų kultą, tikintieji išpažįsta, kad net pati trapiau-

Šviesa ir ramybė gaubia šias figūras (corpi santi), dažnai vaizduojamas kaip užmigusius riterius ar karalytes, kurių žaizdos užgydytos, kančios atlygintos, o sunki kova su blogiu — galutinai laimėta.

sia ir labiausiai pažeidžiama žmogiškumo grandis — žmogaus kūnas — turi savo dalį amžinybėje ir yra vilties ženklas. Todėl relikvijos, o ypač ištisi šventųjų kūnai, visada buvo aukštai vertinami ir puošiami brangiais audiniais bei brangakmeniais. Šviesa ir ramybė gaubia šias figūras (corpi santi), dažnai vaizduojamas kaip užmigusius riterius ar karalytes, kurių žaizdos užgydytos, kančios atlygintos, o sunki kova su blogiu — galutinai laimėta.

Šį brangų šventumo paveldą ir Dievo malonės nešėją atrandame ir Buivydžių corpi sancti šv. Florijono — Kristaus kario ir kankinio — figūroje. Ši relikvija buvo atgabenta į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę XVIII amžiuje, o 2022 metais Vilniaus Bažnytinio paveldo muziejuje buvo atlikti išsamūs moksliniai tyrimai. Nėra abejonių, kad nors šv. Florijonas, atvykęs į šias žemes, kurį laiką buvo pasislėpęs ir pamirštas, jis nustojo išprašinėti dangaus dovanų. Buivydžių apylinkių tikintieji, šaukdamiesi jo užtarimo, nepertraukiamai sulaukia gelbėjimo nuo gaisrų — tiek tiesioginių, tiek vidinių.

PL •

W chrześcijaństwie kult relikwii opiera się na wierze w zmartwychwstanie umarłych oraz na przekonaniu, że Bóg nie pozostawia wierzących w krainie śmierci (Ps 16,10; Dz 2,27).

Dla wczesnej wspólnoty chrześcijańskiej relikwie były świadectwem męczeństwa, zwycięstwa wiary nad lękiem oraz zapowiedzią przyszłego zmartwychwstania. Męczennicy bez trwogi wyznawali wiarę w obliczu śmierci, poświadczając ją własnym życiem. Z tego powodu ich doczesne szczątki są postrzegane jako nośniki nieśmiertelności i Bożej łaski. Praktykując kult relikwii, wierzący wyznają, że nawet najbardziej kruche i podatne na zranienie ogniwo człowieczeństwa – ludzkie ciało – ma swój udział w wieczności i stanowi znak nadziei. Dlatego relikwie, a zwłaszcza całe ciała świętych, od zawsze wysoko ceniono i ozdabiano drogocennymi tkaninami oraz klejnotami. Światło i spokój otaczają te figury (corpi santi), przedstawiane często jako uśpieni rycerze czy królewny, których rany zostały uleczone, cierpienia wynagrodzone, a trudna walka ze złem – ostatecznie wygrana.

why relics, and especially the complete bodies of saints, have always been highly prized and adorned with precious fabrics and jewels. Light and peace surround these figures (corpi santi), often depicted as sleeping knights or princesses whose wounds have been healed, whose sufferings have been recompensed, and whose arduous battle against evil has been finally won.

This precious heritage of holiness and bearer of God's grace is also to be found in the Buivydžiai corpi sancti of St Florian — soldier of Christ and martyr. This relic was brought to the Grand Duchy of Lithuania in the eighteenth century, and in 2022 it was subjected to detailed scholarly examination at the Museum of Church Heritage in Vilnius. There can be no doubt that although St Florian, upon arriving in these lands, spent a time in concealment and fell into oblivion, he never ceased to intercede for the gifts of heaven. The faithful in the environs of Buivydžiai, invoking his intercession, unfailingly receive deliverance from fires — both literal and those within.

Vladislav Kondratovič, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras

Władysław Kondratowicz, Minister Spraw Wewnętrznych Republiki Litewskiej

Vladislav Kondratovič, Minister of the Interior of the Republic of Lithuania

LT

Gerbiamieji,

su dideliu džiaugsmu reiškiu padėką tarptautinės mokslinės konferencijos „Buivydžių šv. Florijono Corpi Santi ir ugniagesių judėjimo reikšmė Lietuvos ir Europos istoriniame bei kultūriniame kontekste“ organizatoriams ir dalyviams bei šio leidinio rengėjams, kuris šiandien pasiekia Jūsų rankas.

Buivydžiai yra išskirtinė vieta, kur istorija, tikėjimas ir bendruomeniškumas jau daugelį metų formuoja vietos gyventojų tapatybę. Šv. Jurgio bažnyčios atkūrimo po tragiško gaisro sovietmečiu istorija liudija žmonių stiprybę, ryžtą ir atsakomybę saugant vietos paveldą.

Šv. Jurgio bažnyčios atkūrimo po tragiško gaisro sovietmečiu istorija liudija žmonių stiprybę, ryžtą ir atsakomybę saugant vietos paveldą.

Vietos bendruomenės iniciatyva surengta konferencija tapo svarbiu moksliniu ir visuomeniniu įvykiu, priminusiu istorinės atminties svarbą bei gyventojų vaidmenį puoselėjant krašto tradicijas ir paveldą.

Ypatingą reikšmę turi ir šv. Florijono – ugniagesių globėjo – asmenybė. Jo relikvijų atradimas Buivydžių koplyčioje primena šimtmečius gyvuojančią tarnystės, solidarumo ir atsakomybės už kitą žmogų tradiciją, su kuria jau daugelį metų siejamas ir vietos ugniagesių judėjimas.

Dėkoju visiems, prisidėjusiems prie konferencijos organizavimo bei žinių apie šią išskirtinę vietą sklaidos. Tikiu, kad šis leidinys taps svarbiu bendro Lietuvos ir Europos paveldo liudijimu.

PL •

Historia odbudowy kościoła pw. św. Jerzego po tragicznym pożarze w czasach sowieckich jest świadectwem ich siły, determinacji i odpowiedzialności za zachowanie lokalnego dziedzictwa.

Szanowni Państwo,

z wielką satysfakcją przekazuję słowa uznania organizatorom oraz uczestnikom międzynarodowej konferencji naukowej „Znaczenie Corpi Santi św. Floriana z Bujwidz oraz ruchu strażaków w kontekście historyczno-kulturowym Litwy i Europy", a także publikacji, która trafia dziś w Państwa ręce.

Bujwidze są miejscem wyjątkowym, w którym historia, wiara i wspólnotowość od pokoleń kształtują tożsamość mieszkańców. Historia odbudowy kościoła pw. św. Jerzego po tragicznym pożarze w czasach sowieckich jest świadectwem ich siły, determinacji i odpowiedzialności za zachowanie lokalnego dziedzictwa.

Šv. Florijono relikviorius, XVIII a. | Relikwiarz św. Floriana, XVIII w. | St. Florian's reliquary, 18th century.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo Departamento direktorius vidaus tarnybos generolas **Renatas Požėla**

Dyrektor Departamentu Ochrony Przeciwpożarowej i Ratownictwa, generał służby wewnętrznej **Renatas Požėla**

Renatas Požėla, Director of the Fire and Rescue Department, General of the Internal Service

LT

Nuoširdžiai sveikinu visus susirinkusius į tarptautinę konferenciją, skirtą išskirtinei temai – šv. Floriono *Corpi Santi* relikvijų ir gaisrininkų judėjimo reikšmei Lietuvos bei Europos istoriniame ir kultūriniame kontekste.

Šiandien Buivydžiai tampa vieta, kur susitinka istorija, tradicija, tikėjimas ir tarnystė žmogui. Tai ne tik akademinė diskusija ar kultūrinis renginys. Tai gyvas priminimas, kad ugniagesio pašaukimas nuo seniausių laikų buvo grindžiamas ne vien profesine

pareiga, bet ir vertybėmis – drąsa, pasiaukojimu, atsakomybe bei pagarba žmogaus gyvybei.

Šventasis Florijonas ugniagesiams visoje Europoje yra daugiau nei simbolis. Jis įkūnija tarnystę bendruomenei, pasirengimą padėti nelaimės akivaizdoje ir moralinę stiprybę. Todėl labai prasminga, kad būtent Buivydžių Šv. Jurgio bažnyčios ansamblis tampa Vilnijos krašto ugniagesių gelbėtojų dvasiniu centru ir svarbia atminties vieta.

Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui yra svarbu ne tik modernios technologijos, pasirengimas ekstremaliosioms situacijoms ar operatyvus reagavimas. Ne mažiau svarbu saugoti mūsų profesijos istoriją, tradicijas ir vertybinį pagrindą. Ugniagesių bendruomenė stipri tada, kai remiasi ne tik profesiniu pasirengimu, bet ir pagarba savo šaknims, žmonėms, kurie kūrė šią tarnystę, bei bendruomenėms, kurios ją palaikė.

Ši konferencija primena, kad kultūros paveldas ir visuomenės saugumas nėra atskiros sritys. Jas jungia žmogus, bendruomenė ir atsakomybė už kitą. Ugniagesių judėjimo istorija Lietuvoje visada buvo glaudžiai susijusi su pilietiškumu, savanoryste ir bendruomeniškumu. Šios vertybės šiandien yra ne mažiau aktualios nei prieš šimtmetį.

Noriu nuoširdžiai padėkoti visiems, kurie prisidėjo organizuojant šį renginį – Buivydžių bendruomenei, jos pirmininkei Danutai Korkus, dvasininkams, mokslininkams, kultūros paveldo puoselėtojams ir visiems partneriams. Jūsų pastangos rodo, kad istorinė atmintis gali būti gyva, prasminga ir vienijanti.

Tikiu, kad ši konferencija paskatins naujus tyrimus, tarptautinį bendradarbiavimą ir dar didesnį dėmesį ugniagesių istoriniam bei kultūriniam palikimui. Linkiu prasmingų diskusijų, vertingų įžvalgų ir įkvepiančių susitikimų.

Ačiū jums už tarnystę, už atminties saugojimą ir už bendrystę.

Ugniagesių bendruomenė stipri tada, kai remiasi ne tik profesiniu pasirengimu, bet ir pagarba savo šaknims, žmonėms, kurie kūrė šią tarnystę, bei bendruomenėms, kurios ją palaikė.

PL

Serdecznie witam wszystkich zgromadzonych na międzynarodowej konferencji poświęconej wyjątkowej tematyce – znaczeniu relikwii *Corpi Santi* św. Floriana oraz ruchu strażackiego w historycznym i kulturowym kontekście Litwy i Europy.

Dziś Bujwidze stają się miejscem spotkania historii, tradycji, wiary i służby człowiekowi. To nie tylko dyskusja naukowa czy wydarzenie kulturalne. To żywe przypomnienie, że powołanie strażaka od najdawniejszych czasów opierało się nie tylko na zawodowym obowiązku, lecz także na wartościach – odwadze, poświęceniu, odpowiedzialności i szacunku dla ludzkiego życia.

Święty Florian jest dla strażaków w całej Europie czymś więcej niż symbolem. Uosabia służbę wspólnocie, gotowość niesienia pomocy w obliczu nieszczęścia oraz siłę moralną. Dlatego szczególnie wymowne jest to, że właśnie zespół kościoła św. Jerzego w Bujwidzach staje się duchowym centrum strażaków ratowników Wileńszczyzny oraz ważnym miejscem pamięci.

Valdas Krulikauskas Vyresnysis patarėjas, Lietuvos Respublikos kultūros ministerija (Pasirengimo pareigūnas)

Valdas Krulikauskas Starszy Doradca, Ministerstwo Kultury Republiki Litewskiej (Oficer ds. Gotowości)

Valdas Krulikauskas Senior Adviser, Ministry of Culture of the Republic of Lithuania (Readiness Officer)

LT

Savanorystė ir tarnavimas: šv. Florijono dvasia ugniagesio tarnystėje

Gerbiamas Ministre, gerbiamas Mere, Generale, gerbiama Bendruomenės Pirmininkė, konferencijos dalyviai, gerbiami svečiai, ponios ir ponai,

Šiandienos susitikimas Buivydžiuose man yra didelė garbė. Tai ypatinga vieta, kurioje saugoma viena iš brangiausių mūsų re-

likvijų — šv. Florijono corpisanti. Ji yra ne tik išskirtinis mūsų krašto paveldas, bet ir dvasinis simbolis, jungiantis mus su ugniagesių tradicija, bendruomeniškumu ir pasiaukojimu.

Šventasis Florijonas, ugniagesių globėjas, man ypač artimas. Per daugiau nei 25 metus tarnystės Valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje dalyvavau gesinant gaisrus, gelbstint žmones, vadovavau ugniagesių gelbėtojų būriams, o vėliau daugiau nei 15 metų vadovavau Ugniagesių gelbėtojų mokyklai. Per tą laiką ne kartą galėjau stebėti, kaip ugniagesio gelbėtojo pašaukimas atsiskleidžia tiek kasdienėse, tiek ekstremaliosiose situacijose.

Norėčiau pasidalinti viena istorija iš savo ilgametės tarnystės. Po atostogų, grįždami į mokyklą, du kursantai pastebėjo degantį namą Salininkuose, esančiuose prie kelio į Ugniagesių gelbėtojų mokyklą Valčiūnuose. Aplink pastatą bėgiojo išsigandę žmonės, o ugniagesių gelbėtojų ekipažai dar nebuvo atvykę į įvykio vietą. Jauni žmonės nė akimirkos nedvejodami sustojo ir ėmėsi gelbėti pastate likusius pagyvenusius žmones bei gesinti gaisrą. Tai buvo puikus pavyzdys, kaip savanoriai ugniagesiai atskubėjo į pagalbą dar prieš atvykstant valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pajėgoms. Jų ryžtas ir paprastas, bet nepalaužiamas pasiryžimas padėti išgelbėjo ne tik turtą, bet ir žmonių gyvybes. Tuomet supratau, kad savanorystė ugniagesyboje nėra hobis ar pareiga, atliekama „laisvu laiku“, — tai tikras pašaukimas, kylantis iš bendruomeniškumo jausmo ir užuojautos kitam žmogui.

Vėliau, būdamas Ugniagesių gelbėtojų mokyklos direktorius, dažnai sutikdavau jaunų žmonių, atvykstančių su nedidele patirtimi, bet su didžiuliu noru tarnauti. Kai kurie buvo kilę iš nedidelių miestelių ir kaimų, kur savanoriškų ugniagesių komandų tradicija vis dar gyva. Jie atsinešdavo tai, ko išmoko iš savo tėvų ir senelių — pasiaukojimo ir solidarumo dvasią. Būtent ta dvasia tapdavo pagrindu, ant kurio vėliau statėme profesines žinias ir įgūdžius.

Todėl ypač reikšminga, kad šios dienos konferencijoje kalbėsime ne tik apie istorinę šv. Florijono relikvijos reikšmę, bet ir apie savanoriškų ugniagesių komandų judėjimą. Tai du reiškiniai, kurie vienas kitą papildo: šv. Florijono relikvija primena mums mūsų tikėjimo ir kultūros gelmę, o savanoriškų ugniagesių komandų judėjimas liudija, kaip šios vertybės įsišaknijo kasdieniame gyvenime ir tapo gyva bendruomenės dalimi.

Savanorystė ugniagesyboje nėra hobis ar pareiga, atliekama „laisvu laiku“, — tai tikras pašaukimas, kylantis iš bendruomeniškumo jausmo ir užuojautos kitam žmogui.

Šiandien, kai pasaulis tampa vis labiau technologiškas ir globalus, nepaprastai svarbu prisiminti, kad pagrindinės vertybės — drąsa, bendruomeniškumas ir tarnavimas kitam žmogui — lieka nekintamos. Šias vertybes simbolizuoja ir šv. Florijonas. Jas saugojo mūsų protėviai, jas puoselėjo savanoriai, o mes perduodame jas savo vaikams ir mokiniams.

Ši konferencija ypatinga ir todėl, kad joje susitinka skirtingos patirtys: istorikų ir kultūros tyrėjų žvilgsnis į paveldą, ugniagesių bendruomenės patirtis ir vietos bendruomenės prisirišimas prie savo tradicijų. Tokie susitikimai ne tik praturtina mūsų žinias, bet ir stiprina tarpusavio ryšius.

Tad linkiu, kad ši diena būtų ne tik mokslinių pranešimų laikas, bet ir bendruomenės šventė. Tegul diskusijos padeda mums dar giliau įvertinti paveldą, stiprinti savanorystės dvasią ir įkvėpti ateinančias kartas.

Dėkoju jums už dėmesį! Linkiu visiems vaisingo ir įkvepiančio laiko kartu.

04

Straipsniai spaudoje

Artykuły prasowe

Press articles

• 115

Buivydžius keičianti konferencija

Konferencja zmieniająca Bujwidze

A conference that is changing Buivydžiai

• 121

Edita Mildažytė apie Buivydžius: „Čia gimsta tikrasis patriotizmas"

Edita Mildažytė o Bujwidzach: „Tu rodzi się prawdziwy patriotyzm"

Edita Mildažytė on Buivydžiai: "This is where true patriotism is born"

• 131

Iš 50 tūkstančių išliko tik 100, iš jų du yra Lietuvoje, vienas – Buivydžiuose. Kas yra corpisanti?

Z 50 tysięcy przetrwało zaledwie 100 — dwa z nich znajdują się na Litwie, jedno w Bujwidzach. Czym są corpisanti?

Of 50,000, only 100 survive — two of them in Lithuania, one in Buivydžiai. What are corpisanti?

Delfi Miestai Vilnius, 2025.09.10

Buivydžius keičianti konferencija

Konferencja zmieniająca Bujwidze

A conference that is changing Buivydžiai

LT •

Buivydžiai — vaizdingas Vilniaus rajono miestelis, esantis prie pat Baltarusijos sienos — išsiskiria ne tik gražiu kraštovaizdžiu, bet ir išskirtiniu istoriniu paveldu.

Jo vizitinė kortelė yra unikali XVIII amžiaus koplyčia, priskirta Laurynui Gucevičiui. Pastatyta kaip Radziszewskių šeimos mauzoliejus, savo viduje ji saugo nepaprastą relikviją — šv. Florijono Corpi Santi (Šventąjį Kūną). Vietos bendruomenė ėmėsi ryžtingų veiksmų, siekdama išsaugoti šių objektų vertę ir atkreipti visuomenės bei sprendimus priimančių institucijų dėmesį į šį vertingą paveldą.

Miestelyje šiandien vyravo neįprastas šurmulys. Garbingi svečiai, vietos bendruomenės atstovai ir aukšto rango delegacijos susirinko šv. Jurgio bažnyčioje. Būtent ten buvo iškilmingai atidaryta tarptautinė konferencija „Buivydžiai — Šventasis Florijonas „Corpi Santi“ ir ugniagesybos raida: reikšmė Lietuvos ir Europos istoriniame bei kultūriniame kontekste“.

Buivydžių bendruomenė, vadovaujama Danutos Korkus, šia proga suplanavo visą renginių ciklą, pabrėžiantį šio krašto istorinį, dvasinį ir visuomeninį pobūdį. Šiandienos susitikimas tapo šių iniciatyvų vainiku.

Viso ciklo ašimi tapo būtent Buivydžių šventovėje saugoma šv. Florijono, ugniagesių globėjo, relikvija. Kadangi tarpukario laikais parapijoje aktyviai veikė savanoriška ugniagesių komanda ir pučiamųjų orkestras, kilo idėja sujungti šventojo kulto istoriją su vietos ugniagesybos istorija.

Konferenciją atidarė Vilniaus rajono meras Robertas Duchnievičius, Lietuvos vidaus reikalų ministras Vladislavas Kondratovičius, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento direktorius, vidaus tarnybos generolas Renatas Požė-

Edita Mildažytė, Lietuvos žurnalistė, publicistė, TV laidų vedėja, prodiuserė, visuomenės veikėja. | Edita Mildažytė, litewska dziennikarka, publicystka, prowadząca programy telewizyjne, producentka, działaczka społeczna. | Edita Mildažytė, Lithuanian journalist, publicist, television presenter, producer, and public figure.

la ir Lenkijos instituto Vilniuje direktorius dr. Piotras Drobnikas. Specialų vaizdo sveikinimą su linkėjimais atsiuntė dr. Sigita Maslauskaitė-Mažylienė, Lietuvos ambasadorė prie Šventojo Sosto ir Maltos ordino. Renginyje taip pat dalyvavo kiti kultūros, visuomeninių institucijų atstovai ir dvasininkai.

Visas teminis ciklas prasidėjo jau prieš mėnesį nuo tapybos plenerio. Vietos gyventojai buvo pakviesti amžinti unikalų Buivydžių bažnyčios architektūrinį ansamblį, įskaitant šv. Florijono relikviją ir parapijos globėjo — šv. Jurgio — atvaizdą. Sukurti darbai vėliau papuošė šventovės vidų.

Šventinėje programoje taip pat buvo „Piknikas su ugniagesiais“ — renginys, parengtas jauniausiems seniūnijos gyventojams. Vaikai atvyko į aikštę didžiuodamiesi dėvėdami ugniagesių kostiumus. Konkursai buvo verti dalyvavimo, nes patrauklūs prizai nebuvo vienintelė staigmena. Pikniko metu visi norintieji galėjo apžiūrėti kovinius automobilius, išbandyti savo jėgas gesinant imituojamą gaisrą ar pamatyti, kaip greitai ugniagesiai reaguoja į tikrą kvietimą pasigirdus sirenai.

Šiandienos diskusijų sesijose buvo ypač pabrėžta kultūrinių vertybių svarba formuojant vietinį patriotizmą. Ekspertai atkreipė dėmesį į Buivydžių religinio-istorinio komplekso unikalumą, savanoriškų ugniagesių komandų istoriją ir tradicijas, taip pat į pagrindinį saugumo ir sakralinių paminklų apsaugos vaidmenį.

Šv. Florijono relikvija, tapusi pagrindiniu konferencijos objektu, yra unikalus reiškinys šalies mastu — visoje Lietuvoje tokių objektų yra tik du (antrasis — Valkininkuose). Vadinamieji Šventieji Kūnai — tai XVIII amžiaus fenomenas, išplitęs po Romos katakombų atradimo. Tuomet šios ankstyvosios krikščioniškos relikvijos buvo siunčiamos parapijoms visame pasaulyje, ypač į Kanadą ir Lotynų Ameriką, bet pasiekdavo ir Europą, įskaitant Lietuvos ir Abiejų Tautų Respublikos žemes.

Buivydžių šv. Florijono relikvija ypatinga ne tik dėl savo barokinio stiliaus ir puikios būklės. Unikalus yra visas šios vietos kompleksiškumas — čia išliko piramidinė Radziszewskių giminės koplyčia-mauzoliejus (priskiriama L. Gucevičiui) ir specialus kriauklėmis puoštas relikvijorius altoriaus pavidalu, primenantis katakombas, su originaliomis, XVIII amžiumi datuojamomis inskripciomis.

Šv. Florijono relikvija, tapusi pagrindiniu konferencijos objektu, yra unikalus reiškinys šalies mastu — visoje Lietuvoje tokių objektų yra tik du.

Įsirašydamos į šalies geografiją, šios relikvijos saugomos rytiniausiai į rytus nutolusios katalikų bažnyčios Lietuvoje, prie pat Baltarusijos sienos. Ši padėtis natūraliai skatina nacionalines saugumo tarnybas ir ginkluotąsias pajėgas apmąstyti platesnį šios vietos panaudojimą — tiek kaip religinio simbolio, tiek kaip istorinio paveldo bastiono.

Šv. Florijono relikvijų buvimas Buivydžiuose, Lenkijos tarnybų patirties kontekste, rodo, kaip giliai ugniagesiai savanoriai yra įaugę į vietos bendruomenės gyvenimą ir tapatybę. Kaip apibendrino Buivydžių bendruomenės pirmininkė Danuta Korkus, pirmasis svarbus žingsnis jau žengtas, o ateityje planuojama tęsti panašius renginius, nuolat stiprinant šio unikalaus žemės kampelio vertės suvokimą.

PL •

Bujwidze – malownicze miasteczko w rejonie wileńskim, położone tuż przy granicy z Białorusią – wyróżnia się nie tylko pięknym krajobrazem, ale też wyjątkowym dziedzictwem historycznym.

Jego wizytówką jest unikalna XVIII-wieczna kaplica zaprojektowana przez Wawrzyńca Gucewicza. Wzniesiona jako mauzoleum rodziny Radziszewskich, kryje w swoim wnętrzu niezwykłą relikwię – *Corpi Santi* (Święte Ciało) św. Floriana. Miejscowa społeczność podjęła zdecydowane działania, aby zachować wartość tych obiektów i zwrócić uwagę opinii publicznej oraz instytucji decyzyjnych na to cenne dziedzictwo.

W miasteczku panuje dziś niezwykły gwar. Szacowni goście, przedstawiciele lokalnej społeczności oraz delegacje wysokiego szczebla zgromadzili się w kościele św. Jerzego. To tam uroczyście zainaugurowano międzynarodową konferencję „Bujwidze – Święty Florian »Corpi Santi« i rozwój straży pożarnej: znaczenie w kontekście historyczno-kulturowym Litwy i Europy".

Wspólnota Bujwidzka, kierowana przez Danutę Korkus, zaplanowała z tej oka-

ANNA GRIGOIT

LRT.lt, 2025.09.16

Edita Mildažytė apie Buivydžius: „Čia gimsta tikrasis patriotizmas”

Edita Mildažytė o Bujwidzach: „Tu rodzi się prawdziwy patriotyzm”

Edita Mildažytė on Buivydžiai: “This is where true patriotism is born”

LT •

— Niekas neina ginti abstrakčių sąvokų. Visi eina ginti savo motinos, savo žemės ir bažnyčios, — pokalbyje su LRT.lt sako žurnalistė Edita Mildažytė, kuri su vyru Sauliumi Pilinkumi leidžia jau ne pirmą vasarą savo namuose Buivydžiuose. Būtent čia, prie pat Baltarusijos sienos, Buivydžių bendruomenė priminė apie unikalų paveldą — šv. Florijono corpi santi — ir parodė, kad patriotizmas prasideda nuo vietos, kurioje gyvename.

Buivydžiuose, Vilniaus rajone, vyko tarptautinė konferencija „Buivydžių šv. Florijono Corpi Santi ir ugniagesių judėjimo reikšmė Lietuvos ir Europos istoriniame bei kultūriniame kontekste“, skirta sakraliniam paveldui ir ugniagesių tradicijoms. Šv. Jurgio bažnyčioje, šalia šv. Florijono koplyčios, susirinko visuomenės veikėjai, meno istorikai, priešgaisrinės apsaugos specialistai iš Lietuvos ir Lenkijos bei valstybinių institucijų atstovai. Diskusijos vyko apie unikatinę relikviją — šv. Florijono corpi santi, 1793 m. relikvijų-skulptūrą, vieną iš dviejų išlikusių Lietuvoje. Šv. Florijono koplyčia, piramidinio pavidalo, kadaise atliko Radziszewskių giminės mauzoliejaus funkciją. Būtent čia buvo saugomas relikvijorius — europinės reikšmės lobis, bet kartu ir vietos tapatybės simbolis.

Mildažytė: „Patriotizmas gimsta ginant motiną, žemę ir bažnyčią“

Edita Mildažytė, žinoma žurnalistė ir visuomenės veikėja, jau kelerius metus leidžia vasarą Buivydžiuose su vyru Sauliumi Pilinkumi. Būtent čia — kaip ji pabrėžia — rado ne tik unikalų paveldą, bet ir tikrus draugus.

— Pirmas dalykas, kurį čia išgirdau, buvo bažnyčios, atstatytos gyventojų rankomis po gaisro 1982 m., istorija. Tai buvo tikras stebuklas. Vėliau, kai atradome šv. Florijono corpi santi, tapo aišku, kad viskas gražiai susijungia — ugniagesių globėjas, vietinė ugniagesių komanda, o net kadaise čia veikusi orkestra. Svarbiausia, kad patys gyventojai suvoktų, kokia ypatinga yra ši vieta, — sako Mildažytė.

— Mano šeima labai mėgsta Buivydžius. Buvome čia labai šiltai priimti, radau daug tikrų draugų. Esame už tai dėkingi ir jaučiamės įsipareigoję šiam kraštui, — pasakoja Mildažytė.

Ji pabrėžia, kad giliausias patriotizmo matmuo slypi būtent kasdienėse reikaluose:

Anna Grigoit, Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos Tautinių bendrijų turinio grupės vadovė, žurnalistė. | Anna Grigoit, kierowniczka Grupy ds. Treści Mniejszości Narodowych Litewskiego Radia i Telewizji Narodowej, dziennikarka. | Anna Grigoit, Head of the National Minorities Content Group at Lithuanian National Radio and Television, journalist.

— Niekas neina ginti abstrakčių sąvokų. Visi eina ginti savo motinos, savo žemės ir savo šventovės. Tai tikri dalykai, esantys kiekvieno žmogaus širdyje — ir būtent per juos galima rasti kelią į žmonių širdis, — pabrėžia pašnekovė.

Niekas neina ginti abstrakčių sąvokų. Visi eina ginti savo motinos, savo žemės ir savo šventovės. Tai tikri dalykai, esantys kiekvieno žmogaus širdyje.

Danuta Korkus: corpi santi — impulsas bendruomenei

Buivydžių bendruomenės pirmininkė Danuta Korkus LRT.lt pasakoja, kad vietiniai genuose turi ugniagesių etosą. — Bažnyčia tapo artėjančios laisvės ir pilietinio solidarumo simboliu, — pabrėžė ji. Korkus pastebi, kad gyventojai jau daugelį metų žinojo, jog turi šv. Florijono relikvijas.

— Tačiau jos buvo kukliai gerbiamos, nes buvo netoliese esančioje koplyčioje. O visas dėmesys buvo sutelktas į šv. Jurgio bažnyčią. Tik kai 1982 m. medinė šventovė sudegė, pamaldos persikėlė į koplyčią, — pasakoja Korkus.

Relikvija daugelį metų buvo beveik pamiršta. Tik 2022 m. atlikti tyrimai ir konservavimas Bažnytinio paveldo muziejuje grąžino jai spindesį. Tuomet susidomėjimas išaugo — į Buivydžius atvyko muziejininkai, mokslininkai ir žurnalistai. Šiandien relikvijorius, dėl prastos koplyčios būklės, saugomas bažnyčios šoniniame altoriuje.

Aplink konferenciją buvo suorganizuotas renginių ciklas: nemokamos ekskursijos, priešgaisrinės saugos dirbtuvės, tapybos pleneras ir vaikų ugniagesių kostiumų paradas. Viskas tam, kad žinios apie vietos paveldą pasiektų gyventojus ir ateinančias kartas.

Saulius Pilinkus: „Tai pavyzdys, kad tarp mūsų nėra įtampų“

Saulius Pilinkus, meno istorikas ir kolekcininkas, jau daugelį metų susijęs su Buivydžiais, pabrėžia, kad ši vieta iš tiesų moko tikrojo patriotizmo.

— Kai pirmą kartą čia patekau 2007 m. ekspedicijos Konstantino Tiškevičiaus pėdsakais metu, supratau, kad tai ypatingas kraštas. Šis Europos Sąjungos paribys rodo, kad be ypatingo pastangų galima gyventi normaliai, broliška, saugant praeitį. Nėra geresnio patriotizmo nei vietinis — jis kaip šeimos patriotizmas, — sako Pilinkus.

Jo nuomone, Buivydžiai yra įrodymas, kad lenkai ir lietuviai gali sugyventi be įtampų, nepaisant kalbinių ar kultūrinių skirtumų.

— Šis renginys, parengtas kartu su vietos bendruomene, rodo, kad tarp mūsų nėra barjerų. Sugebame bendrauti dviem kalbomis, o simboliai ir relikvijos mums yra bendri. Tai puikus pavyzdys visai šaliai, — pabrėžia jis.

Pilinkus priduria, kad politikai dažnai žiūri kitaip, kurstydhami ginčus dėl mokyklų ar kalbos.

— Reikia drąsiai atsakyti sau į klausimą, kas yra autochtonas, kas čia gyvena nuo amžių. Yra istoriniai faktai, kuriuos reikia žinoti, — pabrėžia jis.

Jo nuomone, bendra istorija labiausiai vienija tautas ir leidžia atpažinti tikrus draugus.

— Mūsų šiandienis priešas tai puikiai supranta — Rusijai nuo amžių rūpėjo, kad tarp mūsų tautų trūktų vienybės, — pabrėžia Pilinkus.

Bendra reikalas virš padalijimų

Konferencija Buivydžiuose tapo proga priminti, kad paveldas nėra tik istorija — tai bendruomenės kūrimo įrankis. Bendros gyventojų pastangos, mokslininkų ir institucijų parama parodė, kad Buivydžiai gali būti vietinio patriotizmo ir solidarumo simboliu.

Šiandien didžiausias iššūkis — šv. Florijono koplyčios gelbėjimas. Tam reikia laiko, lėšų ir biurokratinių procedūrų. Tačiau — kaip sako gyventojai — Buivydžiuose jau ne kartą įrodyta, kad bendras reikalas gali suvienyti visus.

Dabar Buivydžių bendruomenė pradeda naują etapą — užmezga kontaktus su Kultūros paveldo departamentu, rašo projektus, tvarko dokumentaciją.

— Tai varginantis ir biurokratinis darbas, bet duok Dieve, kad kelyje sutiktume atviras širdis. Galutinis tikslas — atnaujinti visą sakralinį ansamblį. Prioritetas — kultūros paminklas, tai yra šv. Florijono koplyčia, varpinė ir bažnyčios tvora. Nors šv. Jurgio bažnyčia buvo atstatyta tik 1987 m., aišku, kad gamta ir klimatas daro savo — stogas pradeda leisti, langai tampa nesandarūs ir situacija yra avarinė, — įvertino pirmininkė.

Korkus nuomone, kiekviena bendruomenė, jei nori saugoti savo unikalias vietas, turėtų pradėti nuo paprasto žingsnio: meilės savo žemei ir rūpesčio tuo, kas jai patikėta.

— Kai gyvenimas, profesinė karjera yra tarsi užbaigti, ateina tam tikros refleksijos momentas, dėmesio atkreipimas į savo istoriją. Kaip sakė Czesławas Miłoszas, praeitis yra tikrovės atspindys. Zofia Nałkowska kadaise rašė, kad mes esame ne tokie, kaip apie save manome, o tokie, kokia aplinka yra aplink mus. Jei norime atrodyti orai, didingai, gražiai ir elegantiškai, turime patys tuo pasirūpinti. Tada galėsime didžiuotis tuo, ką pasiekėme, — apibendrino Buivydžių bendruomenės pirmininkė Danuta Korkus.

Buivydžiai su savo šv. Florijono corpi santi ir ugniagesių tradicija šiandien rodo, kad bendruomenė ir atmintis gali būti stipresnės nei padaljimai.

„Buivydžiai — tai stebuklų vieta“ — patvirtina politikai

Renginio rangą įvertino ir valstybinis lygmuo.

Vidaus reikalų ministras Vladislavas Kondratovičius pažymėjo, kad pati konferencija buvo išskirtinis renginys.

— Vienas stebuklas yra ši šventovė, kitas — čia veikianti gimnazija. Viskas, ką stebime Buivydžiuose, yra vietos bendruomenės pastangų vaisius, — kalbėjo jis. Jis pridūrė, kad būtent tokios iniciatyvos suteikia vilties mažesnėms pasienyje esančioms vietovėms, kurios nepaisant sunkumų „lieka gyvos ir žvelgia į ateitį su optimizmu“.

Vilniaus rajono meras Robertas Duchnievičius atkreipė dėmesį, kad Buivydžiai yra pavyzdys, kaip mažuose miesteliuose slypi unikalūs paminklai ir didžiulis turistinis potencialas.

— Šventasis Florijonas kaip ugniagesių globėjas man artimas ir asmeniškai, nes pats esu ugniagesys savanoris. Todėl džiaugiuosi, kad vietos bendruomenė deda pastangas gelbėti koplyčią ir bažnyčią — tai nacionalinės reikšmės paveldas, — pabrėžė jis.

Priešgaisrinės apsaugos departamento direktorius Renatas Požėla priminė, kad Lietuvos ugniagesyba šiais metais švenčia 500 metų jubiliejų, o jos ištakos siekia Vilnių. — Buivydžiai — tai iš tiesų stebuklų vieta, — apibendrino konferenciją, atkreipdamas dėmesį, kad ugnis per amžius keitė žmonių ir ištisų tautų likimus.

LRT.lt primena, kad 2025 m. rugsėjo 7 ir 9 dienomis Buivydžiuose, Vilniaus rajone, vyko renginiai, pabrėžiantys vietos sakralinių, visuomeninių ir istorinių vertybių reikšmę, susijusių su šv. Jurgio bažnyčios ansambliuo — daugeliu atžvilgių unikaliu.

ANTONI RADCZENKO

„Kurier Wileński" 2025.07.20

Iš 50 tūkstančių išliko tik 100, iš jų du yra Lietuvoje, vienas – Buivydžiuose. Kas yra *corpisanti*?

Z 50 tysięcy przetrwało zaledwie 100 — dwa z nich znajdują się na Litwie, jedno w Bujwidzach. Czym są *corpisanti*?

Of 50,000, only 100 survive — two of them in Lithuania, one in Buivydžiai. What are *corpisanti*?

LT •

Buivydžių bendruomenė teigia, kad jų corpisanti (lot. „šventieji kūnai") – žmogaus figūros skulptūra, jungianti šventą relikviją ir relikvijorių – gali prisidėti prie vietovės populiarinimo, tačiau kartu yra ir puikus bendros Lietuvos ir Lenkijos istorijos simbolis.

– Šiandien Buivydžiai yra nedidelė gyvenvietė, esanti vos už 2 km nuo Baltarusijos sienos. Juokaujame, kad čia velnias sako labanakt. Tačiau XVII–XVIII amžiais buvo visai kitaip – tuomet Buivydžiai plėtėsi ir klestėjo. Pastačius Radziszewskių rūmus, vietovė įgijo daugiau spindesio ir tapo svarbia Abiejų Tautų Respublikos elito susitikimų vieta. Būtent tada Liudvika Brzostowska-Radziszewska į Buivydžius atgabeno šv. Florijono corpisanti – laikraščiui „Kurier Wileński" pasakojo Buivydžių bendruomenės pirmininkė Danuta Korkus.

Buivydžių istorija

Pirmieji Buivydžių paminėjimai siekia XVI amžių. 1537 m. Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas šias žemes suteikė Andriui Dluskui. XVII amžiaus pirmojoje pusėje dvaras jau priklausė Bžostovskių giminei.

1784 m., susituokus Michałui Radziszewskiui ir Liudwikai Brzostowskiai, Buivydžiai tapo Radziszewskių šeimos nuosavybe. Michał čia pastatė medinę Šv. Jurgio bažnyčią.

Antoni Radczenko, žurnalistas. | Antoni Radczenko, dziennikarz. | Antoni Radczenko, journalist.

XVIII amžiuje atsirado *corpisanti* – unikalus sakralinis objektas. Tai žmogaus figūrą vaizduojanti skulptūra, kurioje sujungta relikvija ir relikvijorius, o viduje saugomi pirmųjų šventųjų iš Romos katakombų kaulai.

– Kas buvo bažnyčios architektas, tiksliai nežinoma. Buivydžių architektūros tyrimai dar tik prasideda. Vis dėlto labai tikėtina, kad architektas buvo Laurynas Gucevičius. Jam taip pat priskiriami ir prie Neries stovėję Radeševskio rūmai, – pasakoja Danuta Korkus.

Už dalyvavimą 1830–1831 m. sukilime Radziszewskių dvaras buvo konfiskuotas. Rūmai sunyko dar XIX amžiuje. „Dar ne taip seniai – mūsų atmintis siekia tuos laikus – šie rūmai buvo didingi ir puošnūs, o šiandien jie netekę puošybos, be langų, durų ir stogo, virtę visiškais griuvėsiais“, – 1868 m. išleistoje knygoje „Vilija ir

jos krantai“ rašė žinomas archeologas ir kraštotyrininkas Konstantinas Tiškevičius.

Bažnyčia išliko iki XX amžiaus aštuntojo dešimtmečio pabaigos. 1982 m. dėl netvarkingos elektros instaliacijos joje kilo gaisras. Tikinčiųjų pastangomis bažnyčią pavyko atstatyti dar paskutiniais Sovietų Sąjungos gyvavimo metais.

Pirmųjų kankinių kaulai

XVI amžiaus pirmojoje pusėje Romoje iš naujo buvo atrastos katakombos, kuriose ilsėjosi pirmųjų krikščionių kankinių palaikai. Jų kaulai pradėti naudoti kaip relikvijos.

Kaip straipsnyje „Lenkijos katakombos: šv. Felikso *corpisanti* relikvija Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo bažnyčioje Tomašuve Liubelskyje“ („Rocznik Tomaszowski“, 2021) rašo Danijos nacionalinio muziejaus mokslininkė dr. Ruth Sargent Noyes, XVII amžiuje Vatikanas sukūrė sistemą, reglamentuojančią šio „vertingo ištekliaus“ valdymą ir paskirstymą pagal tikinčiųjų prašymus, ypač dėl vertingiausių „visų kūnų“, t. y. pilnų skeletų. Šios relikvijos tapo tokios populiarios, kad XVIII amžiuje didžioji jų dalis buvo išdalinta bažnyčioms, cerkvėms ir vienuolynams.

Mažėjant „šventosios medžiagos“ atsargoms, Bažnyčia rado naują sprendimą. Taip XVIII amžiuje atsirado *corpisanti* – unikalus sakralinis objektas. Tai žmogaus figūrą vaizduojanti skulptūra, kurioje sujungta relikvija ir relikvijorius, o viduje saugomi pirmųjų šventųjų iš Romos katakombų kaulai. Šios relikvijos integruotos į trimatę skulptūrą, pagamintą iš įvairių medžiagų.

Mokslininkai skaičiuoja, kad iš viso buvo sukurta nuo 30 iki 50 tūkstančių *corpisanti*. Iki mūsų dienų išliko tik apie 100. Dauguma jų yra Pietų Europos ir Lotynų Amerikos šalyse – Italijoje, Prancūzijoje, Ispanijoje ir Meksikoje. Lietuva gali didžiuotis dviem tokiais sakraliniais objektais.

Koplyčia ir šv. Florijono skulptūra mums yra istorinės atminties nešėjai. Tai mūsų kultūros paveldas, suteikiantis priklausymo tautai jausmą ir genealoginį tęstinumą.

Šventasis kūnas Buivydžiuose

1794 m., pačioje Abiejų Tautų Respublikos gyvavimo pabaigoje, Liudwikos Radziszewskios pastangomis šv. Florijono *corpisanti* pasiekė Buivydžius. Relikvija buvo laikoma koplyčioje, o po gaisro perkelta į bažnyčią.

Verta paminėti, kad Pirmojo pasaulinio karo metu relikvijorius dingo. Tačiau tarpukariu iš Krokuvos buvo atgabentas naujas relikvijorius.

– Dabartinė Lietuvos ambasadorė prie Šventojo Sosto, o anksčiau Bažnytinio paveldo muziejaus direktorė Sigita Maslauskaitė-Mažylienė, galima sakyti, „prikėlė gyvenimui“ Buivydžių šv. Florijono *corpisanti*. Deja, šis artefaktas buvo visiškai pamirštas. Žinoma, visi žinojo, kad bažnyčioje esančiame karste kažkas yra, tačiau niekas nedrįso jo atidaryti ir pažiūrėti, kas viduje, – prisimena Korkus.

– 2022 m. mūsų *corpisanti* buvo išvežtas restauruoti į Bažnytinio paveldo muziejų. Tuomet buvo atlikti išsamūs tyrimai ir restauruota figūra. Patvirtinta, kad visos medžiagos yra autentiškos ir datuojamos XVIII amžiumi. Vėliau relikvija buvo grąžinta į mūsų bažnyčią. Deja, koplyčios būklė labai prasta, todėl šiuo metu ten negalime laikyti *corpisanti*. Mūsų tikslas – suremontuoti koplyčią ir sukurti deramą vietą šiam artefaktui, – pabrėžia Korkus.

Vienas iš Buivydžių bendruomenės tikslų – skleisti žinias apie *corpisanti*.

– Koplyčia ir šv. Florijono skulptūra mums yra istorinės atminties nešėjai. Tai mūsų kultūros paveldas, suteikiantis priklausymo tautai jausmą ir genealoginį tęstinumą. Jis leidžia prisiliesti prie praeities, kelia pasididžiavimą ir suteikia galimybę fiziškai pajusti istoriją. Tai mūsų paveldas, kurį privalome perduoti ateities kartoms, – teigia Danuta Korkus.

Šiuo metu Lietuvoje yra tik du *corpisanti* – Buivydžiuose ir Valkininkų Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčioje.

Gerbiamieji,

kreipiamės į Jus, prašydami prisidėti prie Šv. Florijono koplyčios renovacijos. Tai išskirtinės istorinės ir dvasinės reikšmės sakralinis objektas, liudijantis vietos bendruomenės tradicijas, tikėjimą ir kultūros paveldą.

Laikas ir gamtos veiksniai koplyčiai padarė žalos, todėl būtini skubūs tvarkybos darbai, siekiant sustabdyti tolesnį jos nykimą ir išsaugoti šį vertingą paveldo objektą ateities kartoms. Jūsų parama padėtų ne tik atkurti koplyčios būklę, bet ir išsaugoti jos istorinę atmintį bei gyvąją bendruomenės dvasią.

Nuoširdžiai kviečiame prisidėti prie šios prasmingos iniciatyvos ir tapti šio paveldo išsaugojimo dalimi.

Iš anksto dėkojame už Jūsų geranoriškumą ir paramą.

BUIVYDŽIŲ BENDRUOMENĖ
Banko sąskaita EUR
LT337044060006241260
Paskirtis – Koplyčios renovacija

Nuotraukų autorius – Kšyštof Volodko

Szanowni Państwo,

zwracamy się do Państwa z prośbą o wsparcie renowacji kaplicy św. Floriana. Jest to obiekt sakralny o wyjątkowym znaczeniu historycznym i duchowym, świadczący o tradycjach, wierze oraz dziedzictwie kulturowym lokalnej społeczności.

Upływ czasu oraz czynniki naturalne spowodowały uszkodzenia kaplicy, dlatego konieczne są pilne prace konserwatorskie, aby powstrzymać jej dalszą degradację i zachować ten cenny obiekt dziedzictwa dla przyszłych pokoleń. Państwa wsparcie pomogłoby nie tylko przywrócić stan kaplicy, ale także ocalić jej historyczną pamięć oraz żywego ducha wspólnoty.

Serdecznie zapraszamy do włączenia się w tę ważną inicjatywę i stania się częścią ochrony tego dziedzictwa.

Z góry dziękujemy za Państwa życzliwość i wsparcie.

WSPÓLNOTA BUJWIDZKA
Rachunek bankowy (EUR):
LT337044060006241260
Tytuł przelewu: renowacja kaplicy

Autor zdjęć – Krzysztof Wołodko

Dear Sir or Madam,

we kindly ask for your support in the renovation of St. Florian's Chapel. It is a sacred site of exceptional historical and spiritual significance, reflecting the traditions, faith, and cultural heritage of the local community.

Time and natural elements have caused damage to the chapel, therefore urgent restoration works are necessary to stop its further deterioration and preserve this valuable heritage site for future generations. Your support would not only help restore the chapel's condition but also preserve its historical memory and the living spirit of the community.

We warmly invite you to take part in this meaningful initiative and become part of the preservation of this heritage.

We sincerely thank you in advance for your kindness and support.

BUIVYDŽIŲ COMMUNITY
Bank account (EUR):
LT337044060006241260
Payment purpose: chapel renovation

Photo author – Kšyštof Volodko